

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра історії

Магістерська робота

Освітній ступінь – магістр

На тему:

**«Публічна дипломатія Елеонори Рузвельт як інструмент
“м’якої сили” США»**

Виконала: студентка 2-го року навчання
Спеціальності 032 «Історія та археологія»
Освітньо-наукової програми «Історія»
Малая Ганна Дмитрівна

Науковий керівник: Диса К.Л.,
кандидатка історичних наук, доцентка
Рецензент: Бетлій О.В.,
кандидатка історичних наук, доцентка

Магістерська робота захищена з оцінкою _____

Секретар ЕК _____ «____» _____ 2022 р.

Київ – 2022

Декларація
академічної доброчесності
студентки НаУКМА

Я, Малая Ганна Дмитрівна, студентка 2 р.н. навчання факультету гуманітарних наук, спеціальності: 032 «Історія та археологія»
адреса електронної пошти: malayaann23@gmail.com

- підтверджую, що написана мною магістерська робота на тему «Публічна дипломатія Елеонори Рузвельт як інструмент “м’якої сили” США» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених пунктами 3.1.1-3.1.6 Положення про академічну доброчесність здобувачів НаУКМА від 07.03.2018 року, зі змістом якого ознайомена;
- підтверджую, що надана мною електронна версія роботи є остаточною і готовою до перевірки;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності, у будь-який спосіб, у тому числі порівняння змісту роботи та формування звіту подібності за допомогою електронної системи Unichек.
- даю згоду на архівування моєї роботи в репозитаріях та базах даних університету для порівняння цієї та майбутніх робіт.

15.06.2022 р.

АНОТАЦІЯ

магістерської роботи

Тема: «Публічна дипломатія Елеонори Рузвельт як інструмент “м’якої сили” США»

Автор: студентка 2-го р.н. освітнього ступеня – магістр, спеціальності 032 «Історія та археологія» освітньо-наукової програми «Історія»

Науковий керівник: Діса Катерина Леонідівна

Захищена: "___" _____ 2022 р.

Короткий зміст роботи:

Магістерська робота присвячена дослідженню діяльності Елеонори Рузвельт як публічної дипломатки, чиї зусилля були спрямовані на розповсюдження американського бачення лібералізму за межами США. Закордонні подорожі Елеонори Рузвельт під час Другої світової війни стали її першим досвідом долучення до міжнародного співробітництва. Її офіційні контакти і поруч неформальна взаємодія із іноземною громадськістю сприяли зміцненню образу США як держави-носія демократичних цінностей, що відповідало тогочасним цілям зовнішньополітичної стратегії уряду країни. Подальша дипломатична діяльність Елеонори Рузвельт припадає на кінець 1940-х-1950-ті роки, а отже на початок і наростання біполярного конфлікту. В умовах Холодної війни прагнення Елеонори Рузвельт підтримувати міжнародний мир шляхом просування переваг американської ліберально-демократичної моделі закордон співпадало з інтересами адміністрації президента США. Холодна війна вимагала використання ефективної «зброї», і закордонні візити стали тим самим перевіреним засобом, що не потребували використання військової сили. Таким чином, публічна дипломатія Елеонори Рузвельт стала інструментом концепту «м’якої сили», що доповнював офіційну зовнішню політику Вашингтону.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Елеонора Рузвельт: реконструкція образу дружини державного діяча	9
1.1. Становлення особистості: формування світогляду і громадсько-політичних позицій	9
1.2. «Новий курс» для жінок: гендерні аспекти в діяльності Елеонори Рузвельт	18
1.3. Громадська робота дружини президента США в сфері подолання расової дискримінації	29
РОЗДІЛ 2. Сприяння Елеонори Рузвельт формуванню трансатлантичного альянсу	37
2.1. Елеонора Рузвельт в ролі емісара під час Другої світової війни ..	37
2.2. Бачення Першою леді ролі США в облаштуванні повоєнного світу	49
РОЗДІЛ 3. Відстоювання ліберального світового порядку на міжнародній арені в повоєнні десятиліття	58
3.1. Загальна декларація прав людини: просування американського лібералізму	58
3.2. Роль Елеонори Рузвельт у стратегії публічної дипломатії США на початку Холодної війни	66
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	77

ВСТУП

Друга світова війна стала причиною інтернаціоналізації англо-американського бачення використання інститутів для зміцнення та розширення демократичного устрою. Захист прав людини, прихильність верховенству права, сприяння рівності і справедливості серед усіх людей та інші принципи і ідеали ліберальної демократії знайшли своє визнання як фундаментальних серед міжнародної спільноти. Трансатлантичні відносини, оформлені в подальшому в відповідні організації, стали платформою для розширення ліберально-демократичної моделі. Однак побудований після Другої світової війни міжнародний порядок, заснований на цій моделі, сьогодні не розглядається як належний і потерпає від недовіри до породжених ним організацій. Проте, прихильники новоутворених міжнародних установ покладали надії на те, що їм вдасться створити ефективні механізми для збереження миру. Однією із причетних до архітекторів нового устрою була Елеонора Рузвельт, чия активна громадсько-політична діяльність протягом першої половини ХХ століття закріпила за нею репутацією лідерки у сфері підтримання миру і прав людини.

Ставши в 1932 році Першою леді США, перебуваючи на цьому посту безпрецедентні 4 терміни, Елеонора Рузвельт взяла на себе роль публічної радниці президента такого масштабу, що в майбутньому це сформувало сучасний інститут Першої леді. Але найважливішою її місією стала активна участь у розробці і прийнятті Загальної декларації прав людини в 1948 році. Їй вдалось висунути такі універсальні принципи ліберальної демократії, які і дотепер залишаються прийнятними. Робота Елеонори Рузвельт в ООН відповідала за своєю суттю її роботі в Білому домі: бути неформальним представником керівництва країни для широкої суспільності. Із поляризацією світу, її прагнення здійснювати публічну дипломатію (бути посередником між політичною владою і громадянським суспільством) стало частиною концепції «м'якої сили» американського зовнішньополітичного курсу. В умовах біполярності США довелось швидко пристосуватись до нового

світового порядку і обрати нові зовнішньополітичні пріоритети. Одним із привабливих засобів зберегти власний вплив, для США виявилось використання «м'якої сили» - здатність будувати міжнародні відносини за допомоги культурного або політичного співробітництва, а не шляхом вдавання до військового чи економічного примусу. Елеонора Рузвельт, яка сприяла зміцненню трансатлантичного співробітництва з метою захисту західної демократії протягом 40-50-х років ХХ століття, відіграла визначальну роль в реалізації даного зовнішньополітичного курсу США. Прихильність міжнародному співробітництву і миру, фундамент якого закладений в ряді основних прав для усіх людей, зробили Елеонору Рузвельт обличчям демократії в перші повоєнні десятиріччя.

Метою дослідження є аналіз становлення Елеонори Рузвельт як самостійної громадсько-політичної діячки, чия прихильність демократичним ідеалам на міжнародній арені стали частиною «м'якої сили» США під час Холодної війни. Відповідно до цієї мети було окреслено наступні **завдання**:

- визначити чинники, які вплинули на формування світогляду Елеонори Рузвельт;
- прослідкувати діяльність Першої леді в сфері подолання расової та гендерної дискримінації;
- висвітлити бачення Елеонорою Рузвельт повоєнної співпраці націй;
- дослідити роль Елеонори Рузвельт у прийнятті Загальної декларації прав людини і просування проголошених цінностей по ту сторону Атлантики.

Об'єкт дослідження становить реалізація концепції «м'якої сили» США після Другої світової війни.

Предметом дослідження є публічна дипломатія Елеонори Рузвельт, спрямована на просування ліберально-демократичних цінностей, взірцем яких слугували США.

Хронологічні межі дослідження насамперед визначаються роками життя Елеонори Рузвельт – 1884–1962 рр.

Методологічною основою даного дослідження стали як загальнонаукові (аналізу і синтезу, логічний, історичний), так і спеціально-історичні (біографічний, просопографічний, критичного аналізу джерел та порівняльний) методи. Використаний метод аналізу надав можливість розглянути громадсько-політичну діяльність Елеонори Рузвельт із висвітленням окремих аспектів її діяльності, коли синтезування матеріалу дозволило прослідити зв'язок між ними. Просопографічний метод значно доповнив портрет постаті, дослідивши її взаємостосунки і оточення. Приналежність Елеонори Рузвельт до тих, хто вважався представниками американської тогочасної еліти, а також отримана освіта у Великій Британії, дозволили їй обзавестися глибокими зв'язками в подібному оточенні. Однак поруч, результатом її багаторічного активного співробітництва із громадськими організаціями стало оформлення навколо неї мережі однодумців – інтелектуалів та прогресистів, чії погляди контрастували із переконаннями перших. Залучення великого масиву джерел особового походження зобов'язує використання методу їх критичного аналізу. В роботі були використані майже усі види его-джерел: мемуари, автобіографії, щоденники, листи, тому задля їх критичної інтерпретації та підтвердження наведених свідчень, були залучені документи офіційного характеру, велика кількість яких полегшувала зіставлення матеріалу. В свою чергу, порівняльний метод надав змогу зіставити усталені погляди Елеонори Рузвельт із поглядами учасників Комісії з захисту прав людини, враховуючи їх культуру, традиції, релігію тощо, тим самим розглянувши дискусії, що відображають переживання міжнародної спільноти після Другої світової війни. У цілому дослідження побудовано на принципах історизму і наукової неупередженості.

Історіографічні напрацювання, присвячені розвитку особистості Елеонори Рузвельт доволі чисельні. Серед найбільш комплексних досліджень її постаті належить біографія у трьох томах авторства Бланш Уїзен Кук. Більшу частину ХХ століття Елеонора Рузвельт зображувалась в

історіографії як настирлива і докучна дружина президента, що нещаслива в особистому житті. Заслуга Бланш Кук полягає в тому, що вона причетна до формування тоді ще зовсім незвичного образу Елеонори Рузвельт як Першої леді, таким чином започаткувавши новий напрям у дослідженні її біографії. В першому томі трилогії представлений новий, ретельно вивчений портрет політично амбітної активістки, яка готова боротись за свої цінності, вибудовуючи своє життя більш незалежним від амбіцій чоловіка¹. Другий том передбачуваної трилогії охоплює роки з 1932 по 1937 рік, представлені першим терміном перебування у Білому домі². Авторці вдалось продемонструвати, як активна діяльність Елеонори Рузвельт трансформує, здавалось би, вже усталену роль Першої леді. Останній том зосереджений на періоді, коли Елеонор Рузвельт була Першою леді під час Другої світової війни³. Продовжуючи детально досліджувати повсякденне життя Елеонори Рузвельт, Бланш Кук наголошує на змінах в ньому, що принесли воєнні роки, і наскільки виснажливою стала робота Першої леді. Біографія цієї активістки, на думку авторки, є демонстрацією того, що Елеонора Рузвельт набагато випередила час, у якому їй довелось жити.

До роботи також були залучені дослідження, що фокусуються на повоєнному періоді життя діячки. Одним із таких досліджень є робота Мері Енн Глендон, де висвітлюється роль Елеонори Рузвельт і її дипломатичних якостей у прийнятті Загальної декларації прав людини⁴. Авторка надає у своєму дослідженні раніше неопубліковані документи, більшу частину яких становлять щоденники учасників Комісії, які проливають світло на дипломатичні перипетії під час прийняття Декларації. Дебют Елеонори Рузвельт в ООН став для неї найціннішим й найцікавішим досвідом її роботи.

¹ Cook B. Eleanor Roosevelt, Volume 1: 1884-1933 / Blanche Wiesen Cook. – London: Penguin Books, 1993.

² Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999.

³ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 3, The War Years and After: 1939–1962 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Penguin Random House, 2016.

⁴ Glendon M. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001.

Елеонора Рузвельт залишила після себе чимало письмових спогадів, тому **джерельна база** дослідження досить обширна. Ключове місце серед опублікованих джерел займають автобіографії та мемуари Елеонори Рузвельт. «Моя історія» — це перша видана автобіографія Елеонори Рузвельт. Вона пише історію своєї молодості після Першої світової війни, та коли її чоловік захворів на поліомієліт. Це свідчення про її дитинство, шлюб та становлення Елеонори Рузвельт як самостійної громадської діячки. Книга завершується 1928 роком, коли Франклін Делано Рузвельт займає пост губернатора штату Нью-Йорк.

«Моя історія» стала основою для подальших автобіографій Елеонори Рузвельт. Через 10 років виходить друком «Я пам'ятаю», де авторка розповідає про правління чоловіка у якості губернатора, президентські вибори та обрання Франкліна на цю посаду. Цінними для нас є свідчення про президентство Рузвельта, роль Елеонори в політиці до смерті Франкліна у 1945 році.

Цикл автобіографій міс Рузвельт завершує робота із простою назвою «Автобіографія Елеонори Рузвельт», до якої як два окремих розділи увійшли раніше згадані твори⁵. Ця автобіографія була опублікована вже наприкінці життя самої авторки, тому це праця жінки, що займається відновленням миру в країнах світу після двох світових війн.

Особливу увагу для нас становлять газетні колонки із назвою «Мій день»⁶. Елеонора Рузвельт протягом 6 днів на тиждень, із 1936 до самої своєї смерті писала до газети, таким чином з'явився цей проект. Елеонора Рузвельт вела колонку на постійній основі, таким чином, «Мій день» є єдиним послідовним існуючим звітом про її життя.

⁵ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961.

⁶ Roosevelt E. My Day [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/browsebyyear.html>

Велике значення мають листування Елеонори з її оточенням⁷. Хоч листи і вельми нечисленні, але часто передають «неофіційні» погляди міс Рузвельт на події, які вона могла виразити лише у приватній розмові.

Структура магістерської роботи. Представлена робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел та літератури (62 найменування).

⁷ It seems to me: selected letters of Eleanor Roosevelt / [edited by Leonard C. Schlup and Donald W. Whisenhunt]. – Lexington: The University Press of Kentucky, 2005.

РОЗДІЛ 1. Елеонора Рузвельт: реконструкція образу дружини державного діяча

Елеонора Рузвельт - єдина серед дружин американських президентів, яка виконувала функції Першої леді більше чотирьох термінів - з березня 1933 по 12 квітня 1945 року. Як її чоловік Франклін Делано Рузвельт не був пересічним президентом, так і вона не стала пересічною Першою леді. Елеонора Рузвельт увійшла в історію Сполучених Штатів Америки як громадська і політична діячка, журналістка, публіцистка і дипломатка. Однак вона стала усвідомлювати та втілювати в життя громадсько-політичні принципи лише ближче до 30 років, а до цього ідентифікувала себе спочатку як дружина сенатора, потім помічника морського міністра і кандидата у віце-президенти США. Вона навіть не думала представляти себе перед новими знайомими інакше, як «дружина Франкліна Рузвельта», поруч називаючи його посаду. Лише події Першої світової війни і захворювання Франкліна дозволили Елеонорі Рузвельт замислитись про власну політичну кар'єру. Елеонора пережила важливі для всесвітньої історії етапи - дві світові війни, рух за надання виборчого права для жінок, світову економічну кризу, початок і загострення Холодної війни, та багато інших не менш провідних подій. Вона відіграла значну роль у президентстві свого чоловіка, а після його смерті розпочала ще більш насичений і незалежний шлях. Далі ми розглянемо перетворення Елеонори в одну із найвидатніших постатей її епохи в області демократії, її подальший розвиток як самостійної політичної фігури.

1.1. Становлення особистості: формування світогляду і громадсько-політичних позицій

Елеонора Анна Рузвельт народилася в 1884 році у відомій родині, членів якої асоціювали із представниками впливового нью-йоркського суспільства. Вважалось, що сім'я Рузвельт оточена привілеями - Елеонора отримала освіту у Європі, її дядько, Теодор Рузвельт, був американським президентом,

родина вела світський спосіб життя. Елеонора з дитинства була оточена людьми, яких так само вважали знатними, проте із зануренням у громадсько-політичну діяльність, її коло спілкування буде змінюватись, все частіше формуючись із людей, зацікавлених розширенням прав людей.

Мати Елеонори, Анна Холл, померла у віці 29 років, коли Елеонорі було 8 років. Після смерті матері, Елеонора та її двоє молодших братів стали підопічними бабусі за материнською лінією. Незабаром після цієї події, її чотирирічний брат Елліот помер, а коли Елеонорі ще не виповнилось десяти – помер її батько. Сім'я з п'яти осіб скоротилася до двох – Елеонори і її брата Хелла-Джоша. Таким чином, вона залишилася круглою сиротою у віці 9 років⁸.

В 1899 році, у віці 15 років, Елеонору відправляють до школи-інтернату Елленсвуд в Англії, де вона повинна була отримати ґрунтовну освіту, перш ніж зайняти місце в суспільстві. Великий вплив на погляди учениці спричинила директорка школи, Марі Саувестр, яка за три роки навчання у школі прищепила Елеонорі зацікавлення гуманітарними науками, а також перші уявлення про важливість відстоювання цивільних прав, особливо прав тих, хто їх потребував найбільше.

Елеонора повернулася до Америки у вісімнадцять років, через наполягання її родичів дебютувати в Нью-Йорку, проте майбутня Перша леді не виявляла інтересу до світських заходів. Натомість Елеонора занурилась у роботу на благо інших. Деякі біографи Елеонори Рузвельт переконані, що трагічні події дитинства сформували в Елеонорі гостре почуття емпатії, що лягло в основу її особистості і успіху⁹. Насправді, у своїй автобіографії Елеонора Рузвельт зазначає, що ще з ранніх років вона знайшла заспокоєння

⁸ Black A. Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / A. Black, M. Blinker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – p. 21.

⁹ Див. Cook B. Eleanor Roosevelt, Volume 1: 1884-1933 / Blanche Wiesen Cook. – London: Penguin Books, 1993.

у можливості бути корисною, перед тим усвідомивши, що «навколо завжди були люди, які так чи інакше страждали»¹⁰.

Елеонора Рузвельт завела знайомства з людьми, які поділяли її бажання здійснити реформи, що будуть сприяти покращенню життя людей, страждаючих від негідних умов життя і праці. Спершу, її зацікавила організація під назвою «Юніорська Ліга», де вона розпочала свою роботу в якості вчительки танців і художньої гімнастики. Пізніше Елеонора вирішила стати слідчою-волонтеркою – її робота полягала у перевірці санітарно-небезпечних умов праці та житла працівників фабрики. Впроваджувати подібну діяльність вона змогла у рамках роботи в Національній Лізі споживачів (1903-1905)¹¹. Вона допомогла створити і розповсюдити рекламу в формі відкритих листів до газет, прес-релізів та інших форм інформування засобів масової інформації про кампанію Ліги споживачів.

В цей же час розпочинається листування між Елеонорою Рузвельт і Франкліном Делано Рузвельтом, її кузеном. Франклін і Елеонора знайомі із дитинства, однак налагодили спілкування лише коли Франклін став студентом юридичного факультету Гарварда. Їх спілкування привело до заручень в 1904 році, і невдовзі до весілля. Дата весілля була призначена на день святого Патрика в 1905 році – 17 березня, і їхній шлюб об'єднав дві гілки цієї видатної нью-йоркської сім'ї. Дата весілля була особливою і через те, що співпадала з днем народження матері Елеонори. Було вирішено, що тодішній президент США Теодор Рузвельт, і дядько Елеонори за сумісництвом, буде проводити Елеонору до вінця¹². Незадовго до весілля, Елеонора і Франклін відвідають інавгурацію Теодора Рузвельта. Пізніше місіс Рузвельт зізнається у своїй автобіографії, що «не очікувала побачити ще одну інавгурацію у родині»¹³.

¹⁰ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 12.

¹¹ Там само, р. 40.

¹² Там само, р. 47.

¹³ Там само, р. 48.

У перші роки шлюбу Елеонора була досить ординарною молодою матір'ю родини, але як вже зазначалось, із певними привілеями. В травні 1906 року у них народилась перша дитина – донька Анна. Протягом наступних дев'яти років у подружжя Рузвельтів народилося п'ятеро синів. Після Анни з'явилися на світ: Джеймс (1907), Франклін (1909, який помер у віці восьми місяців), Елліот (1910), Франклін Делано (1914) і Джон Аспінуол (1916)¹⁴.

На момент шлюбу Франклін Делано завершував своє навчання на юридичному факультеті Колумбійського університету. Однак, незабаром по завершенню навчання, Франклін почав підійматися кар'єрною драбиною. Втім, Елеонора також швидко почала досягати успіхів на поприщі дружини впливового політика, тим самим не залишившись у «підніжжя». Вона також робила собі ім'я в громадській діяльності, однак спершу виконуючи лише те, що від неї очікувалось як від дружини політика: влаштовувати зустрічі, які були важливими задля кар'єри чоловіка.

Коли Демократична партія запропонувала Франкліну балотуватися в якості сенатора до законодавчого зібрання штату Нью-Йорк в 1910 році, його дружина не планувала приймати жодної участі у передвиборчій кампанії. Вона пояснювала це особистою незацікавленістю політичною діяльністю, а також вбачала свою місію лише у вихованні трьох дітей на той час і слідкуванням за домом¹⁵. Однак, коли Франкліну вдалося перемогти, та подружжя переїхало до міста Олбані, Елеонора не відразу усвідомила, що тепер державна служба стала невід'ємною частиною їхнього повсякденного життя. Коли це усвідомлення прийшло, Елеонора Рузвельт поставила собі за мету розібратись у політиці через переконання, що «обов'язок дружини – цікавитись усім, що цікавить її чоловіка – чи то політика, чи то книги, чи

¹⁴ First Lady Biography: Eleanor Roosevelt [Електронний ресурс] // National First Ladies' Library – Режим доступу до ресурсу:

<http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=33>

¹⁵ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — рз. 63–64.

конкретна страва на обід»¹⁶. З почуттям обов'язку, розпочалось давно відкладене, і тоді здавалось вимушене, знайомство Елеонори Рузвельт із політикою. Її погляди в той час – це переймання вже сформованих цінностей і амбіцій Франкліна, тобто Елеонора перебувала під впливом його світогляду і постулатів. Так, вона не розуміла завзятості Франкліна відстоювати виборче право для жінок, однак як дружина члена законодавчого зібрання, усвідомлювала, що якщо її чоловік – прихильник суфражизму, то і їй слід переглянути позицію, що чоловіки краще розуміються на політиці, ніж жінки¹⁷.

Сенатор Рузвельт вирішив усюди брати із собою дружину, і таким чином Елеонора почала відвідувати засідання законодавчого зібрання штату Нью-Йорку, познайомилась із політичними поглядами місцевих конгресменів. Навіть взяла участь у з'їзді Демократичної партії, де було визначено, що боротися за пост президента від даної партії буде Томас Вудро Вільсон¹⁸.

Із переїздом до Вашингтону у 1913 році, місіс Рузвельт зацікавилась політикою вже особисто, а не виконуючи частину обов'язків дружини державного діяча. Переїзд був пов'язаний із призначенням Франкліна Рузвельта помічником міністра військово-морського флоту. Елеонора в цей час усвідомлює, що тепер перебуває в оточенні людей, які можуть навчити її новому. Так, вона починає чути думки, що суперечать позиціям Франкліна, і таким чином з'являється можливість переглянути та сформулювати власні погляди.

Незважаючи на певні труднощі, коли Франклін не зміг пройти до Конгресу в 1914 році, подружжя продовжує відігравати не останню роль у політиці. Поки Франклін займається посиленням обороноздатності США,

¹⁶ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 66.

¹⁷ Там само, p. 66.

¹⁸ First Lady Biography: Eleanor Roosevelt [Електронний ресурс] // National First Ladies' Library – Режим доступу до ресурсу: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=33>.

укріпленням флоту, в цей час Перша світова війна активізує діяльність Елеонори. Хоч Сполучені Штати вступили у війну в 1917 році, місіс Рузвельт із самого початку війни починає працювати у місіях Червоного Хреста, відвідуючи денні зміни тричі на тиждень. Паралельно, на благодійних засадах, вона допомагала солдатам у військово-морському шпиталі, виконуючи різноманітну роботу, як-от щоденне приготування їжі у солдатській їдальні, чи відновлення кімнат психологічної терапії при Червоному Хресті. Елеонора усіляко намагалась спонукати Конгрес до збільшення бюджету для лікарень і забезпечити необхідний догляд пацієнтам¹⁹. Пізніше, Елеонора Рузвельт зазначить, що завдяки досвіду роботи і знайомству з різними історіями, хоч трагічними, хоч героїчними, під час цієї війни вона стала «більш толерантною людиною, значно менш впевненою у власних переконаннях і методах дій, але більш рішучою»²⁰.

Завершилась війна, проте це не призвело до завершення активної діяльності Елеонори Рузвельт, адже їй вже не уявлялось можливим повернутись до колишніх обов'язків. По завершенню війни, подружжя відвідувало зруйновані міста Європи, і покладало великі надії на новостворену Лігу Націй. Тому коли в 1920 році Франклін балотувався на пост віце-президента США, його головною ідеєю став вступ держави до цієї організації. Хоч Ліга Націй не виправдала покладених на неї надій, однак ідея створення організації, яка може стати запобіжником військових конфліктів, довгий час була провідною для Рузвельтів, поки не була втілена в оформлення Організації Об'єднаних Націй.

На момент кампанії, близьким другом Елеонори Рузвельт стає радник, прес-секретар сенатора, журналіст Луї Хоу. Саме за наполяганням Хоу, Елеонора зацікавилась виступами кандидатів, опублікованими заявами тощо, а Хоу допомагав їй розібратись в усіх тонкощах президентської кампанії.

¹⁹ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — pp. 90-93.

²⁰ Там само, р. 93.

Пізніше, журналіст сам питав її порад у політичних справах. Протягом 1920-1921 років між ними встановилися міцні дружні і союзницькі відносини²¹.

Коли поразка демократів у тогорічних виборах не виправдала сподівання Франкліна Рузвельта, він повернувся до юридичної практики. Подружжя Рузвельтів повертається до Нью-Йорку, де у серпні 1921 року 39-річний Франклін Рузвельт захворів на поліомієліт²². Однак, ні хвороба, ні поразка Демократичної партії напередодні не змусили його припинити політичну діяльність. І як колись він підтримував політичні починання своєї дружини, так і вона перебрала на себе роль провідника, підбадьорюючи чоловіка та повертаючи йому інтерес та віру до політичного життя країни. Коли Франклін Рузвельт вирішив продовжувати політичну кар'єру, то Елеонора активно допомагала йому в цій галузі. І як скоро буде продемонстровано, успіх Франкліна прийшов уже зовсім скоро.

Початок 20-х років ХХ століття не був забарвлений яскравими для Франкліна подіями. Справа в тому, що в цей час він активно намагається відновитись від наслідків хвороби. 1924 рік – рік президентських виборів, в цьому ж році Франклін стає партнером у юридичній фірмі, яка отримує назву асоціації Рузвельта і О'Коннора. Франклін не полишає політику, хоча намагається сфокусуватись на лікуванні. Він пробує себе як організатор передвиборчої кампанії Альфреда Сміта у штаті Нью-Йорк двічі – 1924 і 1928. Саме Альфред Сміт і Джон Раскоб покладають надії, що Елеонорі Рузвельт вдасться наполягти на участі чоловіка у перегонах за місце губернатора штату Нью-Йорку²³. Губернатором Франкліна Рузвельта обирали двічі – у 1928 і 1930 роках.

Із хворобою Франкліна і його відмовою (як виявилось – тимчасовою) від стрімкого просування на політичній службі, у Елеонорі Рузвельт

²¹ Black A. Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / A. Black, M. Blinker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – p. 28.

²² Там само, p. 29.

²³ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – pp. 149-153.

з'являється можливість і бажання будувати більш незалежну від чоловіка кар'єру. Елеонора вирішує залишитись на поприщі політичного активізму. Її першим кроком стала необхідність заповнити прогалини у цій спеціалізації, тому Елеонора Рузвельт вирішує зайнятись самоосвітою. У цьому їй допомагають юристки Елізабет Рід та Естер Лейп, з якими раз на тиждень вона вивчала законодавство. Паралельно, вона пішла на курси машинопису і стенографії. Більша мотивація, а головне – можливість для самореалізації з'являється після запрошення увійти до Ради директорів у Лізі виборниць від штату Нью-Йорк. Її завданням було відповідати за звіти по національному законодавству, зокрема вона буде займатись питанням перегляду конституції з 1920 по 1928 рік²⁴. Елеонора Рузвельт була залучена до діяльності у Лізі профспілок жінок протягом 1922-1955 років, і була віце-президентом в Жіночому міському клубі Нью-Йорка. В цей період їй вдається завести ряд корисних знайомств. Пізніше, Елеонора стане головою департаменту міського планування, буде працювати у Жіночому відділі Демократичного комітету штату Нью-Йорк. Її курси письма стануть у нагоді, коли вона займе посаду редактора журналу «Жіночі демократичні новини» у 1922 році (і буде перебувати на ній до 1935 року). Також спробує себе як авторку, перекладачку, коментаторку, радницю, журналістку, ведучу радіопередач, і варто зазначити, що ці починання будуть настільки вдалими, що вона не полишить їх до кінця життя.

До середини 1920-х років, Елеонора Рузвельт відігравала центральну роль серед загалу діячів, що працювали над розширенням прав жінок. Однак приєднання Елеонори Рузвельт до їх лав відбулось не відразу: коли жінки Нью-Йорку отримали право голосу у 1918 року, вона не зажадала їм скористатись як мешканка округу, відкидаючи заклики суфражисток. Лише ухвалення XIX поправки Конституції США стало важливою віхою не тільки в американській історії, а й необхідною подією для трансформації поглядів

²⁴ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 112.

Елеонори Рузвельт. До неї прийшло усвідомлення сили голосування для демократії, тому поправка стала лише черговою ланкою у продовженні боротьби за більш представницьку демократію. Участь Елеонори Рузвельт в численних організаціях, що стояли на захисті прав жінок, підтверджують її цілеспрямованість і бажання продовжувати боротьбу за гендерну рівність.

Елеонора в цей час побудувала для себе життя, все більш незалежне від Франкліна, проте в певній мірі присвячене його інтересам. Мова йде про те, що вона невпинно продовжувала працювати на Демократичну партію в штаті Нью-Йорк. Елеонора також взяла на себе відповідальність за підтримання політичних контактів чоловіка, збирала інформацію про їхні громадсько-політичні позиції, а також запрошувала найбільш популярних діячів до себе додому.

В 1920-ті роки Елеонора Рузвельт була залучена до співпраці з Ненсі Кук і Маріон Дікерман завдяки спільній участі в Жіночому відділі Демократичного комітету штату Нью-Йорк. В подальшому жінки стануть її близькими подругами. В перший рік хвороби Франкліна, Елеонора за його підтримки будує котедж Вал-Кілл, призначенням якого було слугувати фабрикою по виробництву фурнітури для меблів²⁵. Підприємство намагалось продовжувати діяти у часи Великої Депресії, що здавалось особливо важливим з огляду на додаткові можливості для працевлаштування. Однак, Ненсі Кук через зайнятість в інших проектах була вимушена піти з посади керуючої, і магазин було закрито. Приміщення котеджу було перероблено на будинок, який замислювався як квартира для секретаря Елеонори – Мальвіни Томпсон, а інша частина стала гостьовим будинком²⁶. Коли котедж у Гайд-Парку, Спрінгвуд, став резиденцією президента Франкліна Рузвельта, Елеонора переїхала у Вал-Кілл, який знаходився приблизно в трьох кілометрах від Спрінгвуда. Фактичне перебування Елеонори в окремому

²⁵ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 143.

²⁶ Там само, p. 145.

власному будинку також стало проявом самостійності і відокремленості від діяльності Франкліна.

Знайомство із Ненсі Кук та Маріон Дікерман обернулося для Елеонори купівлею школи Тодхантер для дівчат у Нью-Йорку в 1927 році²⁷. Вона почала там свою викладацьку практику з двох курсів - історії Америки та англійської і американської літератури.

Отже, до заміжжя з Франкліном Рузвельтом життя Елеонори – це послідовність світських та спортивних заходів, прийомів і танцями після завершення трирічної освіти в Англії. Після шлюбу з амбітним кузеном, Елеонора починає своє становлення як сильна та незалежна особистість. Цей процес прискорюється, коли їхні діти стають дорослими та коли подружжя входять в Білий дім. Елеонора стає ефективною радницею адміністрації і самостійною впливовою активісткою. Ця траєкторія простежується і після смерті її чоловіка.

1.2. «Новий курс» для жінок: гендерні аспекти в діяльності Елеонори Рузвельт

До моменту, коли Франклін Рузвельт вирішив брати участь у перегонах за президентське крісло, Елеонора вже мала репутацію активної політичної діячки. Як дружина, вона поділяла радість чоловіка щодо можливості повернення до служби на користь держави, як Перша леді - була занепокоєна. Справа в тому, що у неї в родині був приклад яким є життя дружини президента – місіс Теодор Рузвельт. Елеонора усвідомлювала, що її приватне життя, здобута за ці роки фінансова незалежність, змога втілювати в життя ті ініціативи, в яких вона була зацікавлена особисто – все це та інше опинилось під загрозою²⁸.

²⁷ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — pp. 145-146.

²⁸ Там само, р. 163.

На початку, найвиснажливішим завданням здавались протокольні обов'язки, за якими слід було приймати гостей у Білому домі чи не щоденно, від 500 до 1000 чоловік. Проте, із часом це не здавалось такою марною справою часу, особливо коли до Елеонори Рузвельт прийшло усвідомлення, що для пересічного американця значить Білий дім і перебування у ньому²⁹. Першій леді хотілось ввести нові заходи в соціальний простір Білого Дому. Щорічно проводилась вечеря для представників преси, які були членами Грідірон клубу. Елеонора Рузвельт була здивована, що жінки не запрошувались на вечерю, навіть якщо вони також були журналістками. Тоді вона вирішила, що в цей самий день буде важливим організувати зустріч і для жінок. Тепер на вечерю запрошувались не лише журналістки, а й дружини працівників преси і політиків³⁰. Елеонора Рузвельт вирішила не обмежуватись однією зустріччю на рік із жінками, які так чи інакше були задіяні до роботи в уряді, тому організувала додатково зустрічі двічі на рік у Білому домі: навесні та взимку³¹.

Міс Лорена Хікок, яка висвітлювала першу президентську кампанію Франкліна Делано Рузвельта наполягала, що Першій леді слід почати давати прес-конференції. Інший близький друг Елеонори – Луї Хоу погодився із ініціативою журналістки³². Елеонора погодилась давати прес-конференції для репортерок. З цього моменту прес-конференції використовуються Елеонорою Рузвельт як інструмент передачі інформації з Білого дому до держави. За 12 років її перебування у якості Першої леді, вона провела 348 прес-конференцій³³. Чоловікам, як правило, не дозволялось брати участь у даних заходах. Це робилось з метою мотивувати редакторів газет наймати більше

²⁹ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 165.

³⁰ Там само, p. 168.

³¹ Там само, p. 169.

³² Там само, p. 171.

³³ Beasley M. *The Press Conferences of Eleanor Roosevelt* / Maurine H. Beasley. // *Association for Education in Journalism and Mass Communication*. — 1983. — p. 28.

жінок в епоху, коли жінки майже не висвітлювали діяльність президента³⁴. До того ж, прес-конференції розглядалися Першою леді як можливість підняти теми, які «можуть становити особливий інтерес і цінність для жінок країни, і жінки можуть писати репортажі краще, ніж чоловіки»³⁵. Таким чином, жіночі потреби і проблеми були вписані у американський порядок денний.

В подальшому міс Хікок стане близькою подругою Елеонори Рузвельт, і її радницею в питаннях преси. Елеонора попросить Хікок висвітлювати умови життя американців для Білого дому, а Елеонора прийме пропозицію Хікок почати писати звіти про свою повсякденну діяльність для ширшого загалу³⁶. Погодившись, Елеонора Рузвельт з того моменту майже безперервно з 1936 року до своєї смерті в 1962 році вела щотижневу колонку під назвою «Мій день», яку публікували в 200-х газетах³⁷. Потреби, статус і проблеми жінок в США непокоїли Елеонору Рузвельт і до входу у Білий дім, тому швидко стали одним із центральних питань, що підіймала Перша леді в цій колонці.

Успіх Елеонори Рузвельт в цій галузі пояснюється її власним успішним досвідом поєднувати публічне життя із приватним. Це було важливо з огляду на те, що можливість жінок мати власне незалежне життя ставилось під сумнів. Їй вдалось побудувати публічну кар'єру, перебуваючи у шлюбі, який був побудований на тогочасних традиційних цінностях.

Початок перебування подружжя Рузвельт у Білому домі припадає на період Великої депресії у країні. Тому одним із головних завдань в порядку

³⁴ Beasley M. Eleanor Roosevelt's Vision of Journalism: A Communications Medium for Women / Maurine Beasley // *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 16, No. 1 / Maurine H. Beasley., 1986. – (The Media and the Presidency). – p. 67.

³⁵ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – p. 102.

³⁶ Black A. *Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights* / A. Black, M. Blinker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – p. 41.

³⁷ Emblidge D. *My Day: The Best of Eleanor Roosevelt's Acclaimed Newspaper Columns, 1936–1962* / David Emblidge. – New York: Da Capo Press, 2001. – p. 14.

денному Першої леді стало розширення федеральних програм зайнятості шляхом включення в них жінок. Паралельно Елеонора Рузвельт ініціювала і підтримувала призначення жінок на посади у федеральному уряді.

Елеонора Рузвельт була центральною фігурою серед жінок-професіоналок, які були в основному учительками, журналістками, адвокатками і профспілковими лідерками в русі за реформи або які працювали в Демократичній партії. Вона тісно співпрацювала зі своєю подругою Мері Уільямс Дьюсон, яка керувала жіночим відділом Національного демократичного комітету. Як тільки Франклін Рузвельт був обраний президентом, Елеонора і Моллі зустрілись з метою обговорити збільшення кваліфікованих робочих кадрів в адміністрації Рузвельта і у федеральному уряді за рахунок жінок. Результатом їхніх спільних зусиль протягом наступних двох років стало залучення до керівних посад в федеральному уряді більш ніж п'ятдесяти жінок, і сотні жінок займали керівні посади у державних установах на рівні штату чи на місцях³⁸. Як правило, кандидатури жінок, які пропонувались Елеонорою Рузвельт і Мері Дьюсон, вже були відомі своєю діяльністю у боротьбі за громадянські права та були знайомі між собою. Так, Мері Гарріман Рамсі, засновниця Молодіжної ліги, тепер стояла на чолі Консультативної ради споживачів новоствореної урядової групи «Національна адміністрація відбудови промисловості»³⁹. Флоренс Еллінвуд Аллен стане другою жінкою, яка спромоглася зайняти посаду федеральної судді. До цього вона стала першою жінкою, яка працювала у Верховному суді штату Огайо. За президенства Рузвельта, суддя буде переведена до Апеляційного суду шостого округу. Жозефін Рош була назначена помічницею міністра фінансів⁴⁰. Таким чином, Елеонора Рузвельт і Мері Рамсі надавали можливість своїм старим колегам і однодумцям бути залученим до роботи на державу.

³⁸ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – p. 67.

³⁹ Там само, p. 79.

⁴⁰ Там само, p. 67–68.

Ще до того, як Елеонора Рузвельт привернула увагу нації до себе як до Першої леді, вона займала ключові позиції у Лізі виборниць та у Національній Лізі споживачів. Тому часто-густо, Елеонора Рузвельт організовувала підтримку чи протест законопроектів чоловіка в рамках Нового курсу завдяки консолідації цих організацій, що приносило більш ефективні результати.

Елеонора Рузвельт розуміла, що не може втручатись у законотворчу діяльність, впроваджену чоловіком, але відчувала необхідність публічно виступати за чи проти законодавчих ініціатив його адміністрації. Таким чином склався прецедент, коли дружина президента вперше критикує діяльність чоловіка. Перша леді наполягала на Новому курсі для жінок. До більшості запропонованих адміністрацією Франкліна Рузвельта проектів вона відносились схвально, проте не могла підтримати повноцінно через їх однобокості – програма не передбачала допомоги для жінок.

Тоді Елеонора Рузвельт вирішила виправити ігнорування жінок владою США. Разом із Моллі Дьюсон, менше ніж за тиждень, вони спланували і організували конференцію в Білому домі задля обговорення потреб жінок⁴¹. Були присутні більше сорока жінок, відомих своєю активною громадською діяльністю – соціальні працівниці, філантропки, представниці Червоного Хреста, Національної ліги споживачів, Ліги виборниць та інших груп. Головним питанням, що було підняте на конференції, стало обговорення ситуації в країні із працевлаштуванням жінок. Згідно з доповіддю Гаррі Гопкінса, єдиного присутнього чоловіка на конференції, в США нараховується від 300 до 400 тисяч жінок, які потребують державної допомоги, і лише 50 тисяч її отримали⁴². Тоді ж доповідач оголосив про наміри збільшити масштаби допомоги для жінок, завдяки Федеральній адміністрації з надання надзвичайної допомоги або організувати допомогу

⁴¹ Proceedings of the Conference on emergency needs of women: Federal Emergency Relief Administration, Monday, November 20, 1933, the White House, 1933.

⁴² Там само, р. 5.

через Адміністрацію цивільних робіт. Гаррі Гопкінс був переконаний, що протягом наступного місяця можливо, а що найважливіше необхідно, знайти роботу для 250-300 тисяч жінок⁴³. Для виконання планів Гаррі Гопкінс потребував підтримки та допомоги зі сторони Першої леді і Еллен Салліван Вудворд, яку він призначив головою новоствореного жіночого відділу Федеральної адміністрації з надання надзвичайної допомоги. Швидко стало зрозуміло про важкоздійснюваність поставленого завдання. Справа в тому, що знайти 500 тисяч робочих місць (число зросло, так як наведені Гопкінсом данні не включали період «Великої депресії») для жінок важче, ніж знайти 4 мільйона робочих місць для чоловіків⁴⁴. Окрім працевлаштування, до потреб жінок відносили житло, їжу, освіту і піклування за здоров'ям. Однак очевидно, що найбільш гостро стояла проблема пошуку місць роботи для жінок, адже якщо у них буде можливість працювати, то жінки зможуть самостійно подбати про власні потреби.

Еллен Вудворд запропонувала звернути увагу жінок на розширення кадрових місць у таких сферах як швейне виробництво, медицина, освітні програми, садівництво тощо. Через два місяці було відрепортовано про працевлаштування більш, ніж 300 тисяч жінок, а вже у січні 1934 кожному державному очільнику було необхідно найняти координатора відділу по справах жінок з метою залучити до роботи в різних областях жінок усіх рас і походження⁴⁵.

Однак, повторити успіх більше не вдавалось. До 1938 року 372 тисячі жінок отримали роботу завдяки Федеральній адміністрації з надання надзвичайної допомоги, однак більше 3 мільйонів жінок все ще перебували без роботи, і майже 2 мільйона жінок не мали достатньої кількості годин задля повного робочого дня. Поруч з цим, Елеонору Рузвельт і Еллен

⁴³ Proceedings of the Conference on emergency needs of women: Federal Emergency Relief Administration, Monday, November 20, 1933, the White House, 1933. – pp. 8–9.

⁴⁴ Там само, р. 9.

⁴⁵ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – p. 87.

Вудвард згодом критикували за переважання дискримінаційної практики, коли у некваліфікованих жінок була єдина можливість для працевлаштування – швейні кімнати. Більш того, 56% усіх жінок, влаштованих через Федеральну адміністрацію з надання надзвичайної допомоги, працювали в швейних цехах⁴⁶.

Така конструктивна критика дозволяла Елеонорі Рузвельт працювати над слабкими місцями своєї роботи та йти далі. Складніше було впроваджувати намічені зміни через неготовність з боку як і суспільства, так і владних кіл. Перша леді шокувала консерваторів Вашингтону своїми ініціативами. В 1930-ті роки жінки рідко виступали на публіці, займали дуже мало державних посад і тільки почали ознайомлюватись з не так давно отриманим виборчим правом. Активна політична діяльність Елеонори Рузвельт надавала можливість республіканцям перейти у відкритий напад на неї як на політичну діячку, і таким чином уникнути критики за персональні напади на неї як на жінку. Під час третьої передвиборчої кампанії Франкліна Рузвельта, прихильники його опонента Венделла Вілкі скандували лозунг «ми не хочемо Елеонору також»⁴⁷. Напади на Першу леді були досить інтенсивними, і це не могло не відзначитись на її стані. В особистому листі вона ділилась, що «ця кампанія настільки боляча в особистій жорстокості, як жодна до цього... з особистих міркувань я би віддала все, щоб залишити Вашингтон»⁴⁸. Часто супротив їй чинили однопартійці, не готові миритись з її впливом та слідувати за жінкою⁴⁹. Однак критика ніколи не заважала їй продовжувати розширювати роль жінок в публічному житті країни.

У спогадах Елеонора Рузвельт зазначала, що найбільше задоволення в перший термін президенства її чоловік отримав від створення 5 квітня 1933

⁴⁶ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – p. 87-88.

⁴⁷ Lash J. Eleanor and Franklin / Joseph P. Lash. – New York: Smithmark, 1995. – p. 630.

⁴⁸ Там само, p. 629.

⁴⁹ Там само, p. 388–389.

року таборів Цивільного корпусу охорони природи⁵⁰. Пані Рузвельт сама була в захопленні від концепції, яка пропонувала безробітній молоді можливість подорожувати країною і працювати на відкритому повітрі, що виховувало повагу до навколишнього середовища. Проте табори були призначені для перебування там лише чоловіків, навіть передбачалась превентивна правка проти дискримінації за расовою ознакою, проте не розглядалась участь жінок у проекті. Тому, Елеонора Рузвельт виступала за створення паралельної загальнонаціональної програми створення таборів для жінок, які постраждали від Великої депресії. Ініціативу Елеонори Рузвельт створити табір для жінок підтримала тодішня міністерка праці США – Френсіс Перкінс. Їм вдалось організувати табір із назвою «Тимчасова адміністрація надзвичайних ситуацій», відкритий 10 червня 1933 року у штаті Нью-Йорк⁵¹. Табір, ідентичний до зразка таборів для чоловіків, пропонував освітні та соціальні можливості для довгострокового благополуччя. Ідея аналогу таборів для жінок належала відомій освітянці Хільді Уортінгтон Сміт, яка висловила ідею у листопаді 1933 року під час згаданої вище конференції у Білому домі. В квітні 1934 року, за підтримки Першої леді, Хільда Сміт виступила організатором нової конференції у Білому домі, на якій остаточно було вирішено реалізувати запропонований нею план. На конференцію були запрошені вісімдесят жінок із різних громадських і державних організацій; учасниці висловили ряд пропозицій щодо програм шкіл і таборів для жінок, зокрема першочерговим питанням на порядку денному стояла дискусія щодо освітньої програми, яка б дозволила жінкам усвідомлено приймати участь в демократичних процесах США⁵². В перший день роботи табір «Тимчасова адміністрація надзвичайних ситуацій» (пізніше буде перейменований в табір імені Джейн Адамс) відвідають 17

⁵⁰ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 181.

⁵¹ *Jobless Women's Camp Opened by U.S. at Bear Mt.* // *Daily News*. — June 2, 1933.

⁵² Kornbluh J. *Sisterhood and Solidarity: Workers' Education for Women, 1914–1984* / J. Kornbluh, M. Frederickson, 1984. — p. 260.

жінок у віці від 20 до 35 років⁵³. Елеонора Рузвельт розуміла, що якщо кількість жінок, які будуть перебувати у таборі, буде залишатись такою ж низькою, тоді адміністрація Рузвельта не буде фінансувати дану програму і відмовиться від її втілення надалі. Хоча слід зазначити, що бажання перебувати у таборі виявили більше тисячі жінок одразу протягом декількох наступних днів після оголошення про створення табору⁵⁴. Така низька відвідуваність обумовлена непридатністю критерій для участі жінок у таборах через їх запозичення з аналогічної практики чоловічої програми. Як тільки віковий ценз був підвищений до 40 років і була полегшена бюрократична процедура прийому жінок до табору, до кінця тижня кількість перебуваючих зросла у 4 рази⁵⁵. Після демонстрації релевантності жіночого табору, Федеральна адміністрація з надання надзвичайної допомоги продовжила фінансування програми з федерального бюджету. У 1935 році програма переходить під керівництво Національній адміністрації молоді, і продовжує розширювати мережу таборів. До кінця поточного року функціонувало 43 табори та школи, 3 спеціальні проекти та 5 навчальних закладів⁵⁶. Незважаючи на те, що табори розрізнялись за регіонами і відображали культурні відмінності, 90% проживаючих були білими, а питання включення вдів та заміжніх жінок не було реалізовано⁵⁷. Зокрема з цих причин, Елеонора Рузвельт не була в повній мірі задоволена програмою жіночих таборів.

Тим часом лідери Нового курсу відводили жіночим таборах порівняно невелику частину коштів із федерального бюджету, із поступовим скороченням фінансування. На піку активності жіночих таборів, у 1936 році, 90 таборів обслуговували понад 5 тисяч жінок; протягом усього існування

⁵³ 17 Jobless Women Enter New Camp. // The New York Times. – June 11, 1933. – p. 1.

⁵⁴ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – p. 89.

⁵⁵ 90 Women Now at Relief Camp. // The New York Times. – June 28, 1933. – p. 9.

⁵⁶ Kornbluh J. Sisterhood and Solidarity: Workers' Education for Women, 1914–1984 / J. Kornbluh, M. Frederickson., 1984. – p. 267.

⁵⁷ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – p. 89.

програми 8500 жінок скористались можливістю проживання у таборах⁵⁸. 16 серпня 1937 року The New York Times повідомила про закриття жіночих таборів до 1 жовтня 1937 року⁵⁹.

Перша леді брала активну участь у діяльності жіночих таборів протягом усього періоду їх існування. Табір Джейн Адамс Елеонора Рузвельт відвідувала регулярно протягом чотирьох років його існування. Останнє відвідування табору припало на день перед його закриттям⁶⁰. Завдяки підтримці і інтересу Елеонори Рузвельт до жіночих таборів у поєднанні з її впливом в Білому домі, ідея була втілена та мала своє продовження і розвиток. Незважаючи на закриття таборів, Елеонора Рузвельт вважала, що ця практика полегшила вихід США із Великої депресії та надала жінкам після уходу із таборів досвід, який дозволить їм вийти за рамки загальноприйнятої ролі тогочасної жінки і в подальшому грати вирішальну роль в суспільному житті⁶¹.

Перша леді з першої до останньої проведеної прес-конференції висловлювала власні побоювання щодо зрівняння жінок і чоловіків у трудовій сфері. Ці побоювання були викликані можливим перекресленням вже досягнутого у законодавстві для жінок, які працюють. Поруч визнавала, що надання жінкам громадянських і політичних прав, нарівні із чоловіками – найкращий спосіб навчити жінок їх обов'язкам як громадян⁶².

Елеонора Рузвельт у ролі Першої леді вирішила скористатись новими можливостями для більш ефективного доступу до засобів масових

⁵⁸ Kahramanidis J. The She-She-She Camps of the Great Depression / Jane Kahramanidis. // History Magazine. – 2008. – p. 15.

⁵⁹ Kornbluh J. Sisterhood and Solidarity: Workers' Education for Women, 1914–1984 / J. Kornbluh, M. Frederickson., 1984. – p. 267.

⁶⁰ Roosevelt E. My Day, August 18, 1937 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1937&_f=md054723.

⁶¹ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – p. 181.

⁶² Roosevelt E. My Day, November 18, 1946 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1946&_f=md000498

комунікацій як майданчику для спілкування із американським суспільством. Особливо важливим їй здавалось налагодити зв'язок із жінками, так як саме вони перебували у соціальній ізоляції. Спершу вона у 1934 році відновлює практику введення радіопередач. Так Елеонора Рузвельт стала першою серед дружин президента, хто часто звертався до американського суспільства через радіо. Її участь у радіопрограмах, і монетизація даної діяльності, слугували зразком для інших жінок, які шукали оплачувані можливості в ефірі⁶³.

У щоденній газетній рубриці «Мій день», Елеонора Рузвельт порушує такі теми як безробіття, освіта, охорона навколишнього середовища, і статус жінок. Імена багатьох відомих на той час жінок згадувались у колонці: Френсіс Перкінс, Молі Дьюсон, Мері Андерсон, Хільда Сміт та інші. Це спонукало інших жінок наслідувати наведеним прикладам і сміливіше брати участь у суспільному житті⁶⁴. Рубрика стала рупором відстоювання права жінок на роботу, що призводило до переосмислення ролі жінки, чия діяльність не обмежувалась сімейними справами. Елеонора Рузвельт була переконана, що «існує три основних принципи людського щастя: робота, яка створює хоча б мінімум матеріальної впевненості, кохання і віри; все це має бути доступним для усіх людей, як для чоловіків, так і для жінок⁶⁵. Під час Другої світової війни, Перша леді закликала жінок мобілізуватись на трудовому фронті, і розпочати роботу на військових заводах, стати медсестрами тощо⁶⁶.

Однак Перша леді була зацікавлена в тому, щоб публічне спілкування стало двостороннім. Вона бажала отримати зворотній зв'язок від публіки, до якої вона зверталась, зокрема від жінок. В серпні 1933 року, Перша леді

⁶³ Beasley M. Eleanor Roosevelt: First Lady as Radio Pioneer / M. Beasley, P. Belgrade. // Journalism History. – 1985. – p. 44.

⁶⁴ Ware S. Beyond Suffrage: Women in the New Deal / Susan Ware. // Cambridge: Harvard University Press. – 1981. – p. 74.

⁶⁵ Roosevelt E. My Day, February 1, 1936 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1936&_f=md054248.

⁶⁶ Roosevelt E. Defense and Girls / Eleanor Roosevelt. // Ladies Home journal. – May 1941. – №58. – p. 25.

публікує статтю із назвою «Я хочу, щоб ти написав мені»⁶⁷. Це стало прямим закликком для американського народу. Вона отримала 300 000 листів в 1933 році, 90 000 в 1937 році, і близько 150 000 в 1940 році⁶⁸. За допомогою перших листів, Елеонора Рузвельт отримала різнобічне уявлення про труднощі, з якими зіткнулися зокрема американські жінки під час Великої депресії. Кількість листів збільшувалась у важкі для США часи, в першу чергу важкі економічно. Важливими є листи з часу Другої світової війни, які демонструють умови життя чоловіків і жінок на службі. Більшість листів прямували до відповідних державних органів для вжиття заходів. Двостороннім зв'язком Елеонорі Рузвельт вдалося залучити жінок до покращення власного становища.

Першій леді вдалось успішно реформувати Адміністрацію цивільних робіт і Федеральну адміністрацію з надання надзвичайної допомоги шляхом включення в їх структуру відділів, що займаються потребами безробітних жінок. Захопившись ідеєю концепції Цивільного корпусу охорони природи, згідно якою чоловіки забезпечувались роботою, Елеонора Рузвельт успішно домоглася розробки подібної програми для жінок. У якості першої Першої леді, Елеонора Рузвельт виступила організаторкою багатьох конференцій у Білому домі, присвячених потребам жінок. Її журналістська діяльність стала можливістю для жінок заявити про себе. Елеонора Рузвельт послідовно боролась із гендерною нерівністю в американському повсякденні усюди, де їй доводилось зустрічати її прояви.

1.3. Громадська робота дружини президента США в сфері подолання расової дискримінації

Якщо діяльність Елеонори Рузвельт у сфері захисту прав жінок спостерігалась і до входу в Білий дім, то усвідомлення нею необхідності

⁶⁷ Mrs. Franklin D. Roosevelt. I Want You to Write Me / Eleanor Roosevelt. // Woman's Home Companion. – August 1933.

⁶⁸ Seeber F. «I Want You to Write to Me»: The Papers of Anna Eleanor Roosevelt / Frances M. Seeber. // Prologue. – 1987. – №2. – p. 102.

боротьби проти расової дискримінації прийшло пізніше. До 1933 року її погляди сформувались до такої міри, що рівність всіх рас стала однією з її основних цінностей. Більш відкрито, ніж її чоловік, Елеонора публічно прокламувала необхідність покласти відповідальність забезпечувати расову рівність або сприяти змінам в цьому питанні на федеральний уряд.

На початку 1930-х років, під час і після Великої депресії, стала більш гострою проблема лінчувань і насилля над афроамериканцями. Національна асоціація за покращення становища кольорових людей покладала надію на адміністрацію Рузвельта змінити становище і виступити за громадянські права. Між 1934 і 1935 роками, організація лобювала у Білому домі підтримку федерального закону Костігана-Вагнера проти лінчування. Названий на честь сенаторів-демократів Едварда Костігана та Роберта Вагнера, закон викладає положення, згідно з якими федеральний уряд переслідує учасників лінчування, а також державних посадових осіб і співробітників правоохоронних органів, які не змогли захистити ув'язнених від натовпу⁶⁹. Однак в кінцевому рахунку, законопроект Костігана-Вагнера і подібні закони проти лінчування не були успішними.

Президент Рузвельт не коментував законотворчі ініціативи Національної асоціації за покращення становища кольорових людей, і навіть відверто заявляв секретарю Асоціації, що не буде підтримувати проект. Одна із причин полягала у розумінні Рузвельтом, що відкрита підтримка цього проекту призведе до втрати підтримки серед південних сенаторів Демократичної партії⁷⁰. Це загрожувало блокуванням любого законопроекту, запропонованого Рузвельтом, які були необхідні у рамках Нового курсу.

Проте Національна асоціація за покращення становища кольорових людей змогла знайти підтримку у Елеонори Рузвельт. Зав'язалось

⁶⁹ Cooper M. Reframing Eleanor Roosevelt's Influence in the 1930s Anti-Lynching Movement around a «New Philosophy of Government» [Електронний ресурс] / Melissa Cooper // European journal of American studies. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11914>.

⁷⁰ White W. A Man Called White: The Autobiography of Walter White / Walter White. – Athens: The University of Georgia Press, 1995. – pp. 169-170.

листування, Уолтер Уайт покладав надії, що Перша леді зможе вплинути на погляди чоловіка і допомогти асоціації досягти мети.

Роль Елеонори Рузвельт на розвиток боротьби проти лінчування в історіографії вважалася позитивною⁷¹. По-перше, це впливало на її репутацію, і у американського суспільства виник її образ як єдиної людини у Білому домі, що боролась із дискримінацією. По-друге, це впливало і на репутацію Франкліна Рузвельта серед афроамериканців, які через підтримку їх Елеонорою, вважали президента зацікавленим у правах темношкірих⁷². Таким чином, зв'язок Елеонори Рузвельт із темношкірим електоратом відобразився позитивно на адміністрації її чоловіка, не зважаючи на те, що вона не була офіційною особою.

Однак Елеонора Рузвельт, на жаль, не усвідомлювала яку небезпеку несе подібний підхід. Національна асоціація за покращення становища кольорових людей жила в ілюзіях: її представники завдяки зусиллям Першої леді були впевненими, що адміністрація прийме їхній федеральний законопроект. Коли Рузвельт не підтримав їхню ініціативу, то це лише загострило стосунки між організацією і адміністрацією президента США. Сам президент послуговувався розпливчатою риторикою щодо питання лінчування, а також мав інший проект, що відрізнявся від запропонованого Уолтером Уайтом. Замість публічної підтримки проекту останнього, Франклін Рузвельт вважав за необхідне розширити повноваження федеральних правоохоронних органів, щоб зробити штат більш ефективним на кожному етапі боротьби зі злочинністю, в першу чергу спрямовану проти лінчування. Тобто, президент не ігнорував лінчування, бо це було політично доцільним, як могло здатись на початку. Натомість, Рузвельт мав власну стратегію боротьби із лінчуванням, яка була відмінною від методів, що

⁷¹ Див. Hareven T. *The Social Thought of Eleanor Roosevelt* / Tamara Hareven., 1965. – P. 156.; Abramowitz M. *Eleanor Roosevelt and Federal Responsibility and Responsiveness to Youth, the Negro, and Others in Time of Depression* / Mildred Abramowitz., 1970.

⁷² Kearney J. *Anna Eleanor Roosevelt: The Evolution of a Reformer* / James Kearney. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1968. – pp. 84-85.

пропонувала Національна асоціація за покращення становища кольорових людей⁷³.

Розуміючи, що законопроект Костігана-Вагнера залишається поза увагою президента, Уолтер Уайт вирішив шукати альтернативні канали доступу до Франкліна Рузвельта. Він знайшов підтримку у його дружини, намагаючись використати її вплив на чоловіка. Спілкування між Уолтером Уайтом та Елеонорою Рузвельт залишало переконання негласної підтримки адміністрацією президента закону про боротьбу із лінчуванням. Таким чином, Елеонорі Рузвельт вдалось розширити свою діяльність в національній політиці Білого дому, тим самим утвердивши себе в якості Першої леді. Проте важливо зазначити, що погоджуючись із критичною позицією Уолтера Уайта щодо політики адміністрації президента в расовому питанні, Елеонора завжди у своїх листах підкреслювала, що вони з чоловіком не в змозі дійти згоди щодо певних моментів в законі, запропонованому асоціацією⁷⁴. Але незважаючи на таке відкрите декларування позиції Першої леді, і що важливо – президента, її підтримка вселяла надії та формувала очікування підтримки від президента. Таким чином, взяття Першою леді на себе ролі посередниці між адміністрацією Рузвельта та Національною асоціацією за покращення становища кольорових людей не мало суто позитивних наслідків через хибні очікування керівників організації. Але в той же час, листування між Елеонорою Рузвельт та Уолтером Уайтом призвело до довіри і подальшого тісного співробітництва навіть під час роботи Елеонори в ООН.

Так само як і з гендерним питанням, Елеонора Рузвельт не маючи змоги безпосередньо впливати на законотворчі ініціативи федерального уряду, аналогічно демонструвала свою незгоду також із законами, що були за своєю сутністю сегрегаційні. Таке відкрите позиціонування в расовому питанні

⁷³ Cooper M. Reframing Eleanor Roosevelt's Influence in the 1930s Anti-Lynching Movement around a «New Philosophy of Government» [Електронний ресурс] / Melissa Cooper // European journal of American studies. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11914>.

⁷⁴ Eleanor Roosevelt to Walter White, May 2, 1934 / L. Schlup, D. Whisenhunt // It seems to me: selected letters of Eleanor Roosevelt / L. Schlup, D. Whisenhunt., 2005. – P. 36.

особливо непокоїло адміністрацію Рузвельта, представники якої вважали, що погляди Елеонори можуть завдати політичної шкоди репутації президента. Однією із перших акцій, за яку була розкритикована Перша леді у пресі, стала організація зустрічі у Білому домі із ученицями школи реформ Вашингтону. Більшість із них були афроамериканками. Тоді це викликало багато занепокоєнь, однак не у президента, який був переконаний, що його дружина може почуватись вільною у висловлюванні переконань⁷⁵. Подружжя навіть домовилось, що Елеонора стане інструментом зв'язків з громадськістю, адже у них була змога подивитись яким чином суспільство зреагує на висловлені ідеї Першою леді. Проте із плином часу, Елеонору Рузвельт вже не розглядали як рупор президента, прийшло усвідомлення, що вона може мати інакшу точку зору, яка не збігається із поглядами президента. Слід зазначити, що такі взаємовідносини вселяли довіру у власні сили, через що Елеонора Рузвельт відчула можливість більш вільно висловлювати свої думки⁷⁶.

Найбільш резонансними у пресі були публічні акції Елеонори Рузвельт проти сегрегації. Так, організована разом із Джозефом Гелдерсом і Люсі Мейсон в 1938 році Південна конференція з питань благополуччя людей кинула виклик сегрегації, однак ґрунтовні доповіді виступаючих тоді залишились без належної уваги⁷⁷. Громадськість була більше зацікавлена вчинком Елеонори Рузвельт і Обрі Вільямс, які запізнилися на одну сесію, і побачивши, що присутні сидять згідно закону Бірмінгема проти змішаної аудиторії (аудиторія була поділена на дві секції за расою), зайняли свої місця у секції для темношкірих⁷⁸. В той день нікого не було заарештовано, хоча за наполяганням поліції, Елеонора Рузвельт була змушена переставити свій стілець. Тоді вона вирішила поставити стілець і зайняти місце між секціями.

⁷⁵ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 193.

⁷⁶ Там само, p. 193.

⁷⁷ Cook B. *Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938* / Blanche Wiesen Cook. — New York: Viking Penguin, 1999. — p. 564.

⁷⁸ Там само, p. 565.

Так продовжувалось протягом усіх чотирьох днів конференції. Хоча ця подія була висвітлена лише у афроамериканській пресі, вона не залишилась поза увагою населення. Такі вчинки, і як правило негативна гостра реакція суспільства на них, підтверджували занепокоєння Елеонори Рузвельт наскільки складною і довгою буде робота, проте такі складності не розхитували її переконання.

Тим часом, на з'їзді було прийнято 36 резолюцій, які стосувались положення афроамериканців⁷⁹. Саме ця Південна конференція з питань добробуту людей у Бірмінгемі стала початком так званої «другої реконструкції» - зміни в громадянських правах.

Елеонора Рузвельт ще до входу в Білий дім познайомилась із Мері Маклеод Бетьюн і підтримувала засновану нею школу. Пізніше, їхні стосунки відходять з суто матеріальної площини у тісне співробітництво з питань освіти і громадських прав темношкірих. Саме за наполяганням Елеонори Рузвельт, Мері Маклеод Бетьюн очолила в 1935 році Національний консультативний комітет Національної молодіжної організації. Вона, в свою чергу, стала відповідальною за так званий «кольоровий кабінет» Франкліна Рузвельта⁸⁰. Разом із Мері Бетьюн, їм вдалося створити нові прецеденти для нинішнього і майбутнього поколінь.

Для Елеонори Рузвельт третьою складовою демократії була економічна рівність поруч із політичною і соціальною. Подружжю Рузвельт довелося почати впроваджувати зміни під час економічної кризи, коли вони тільки увійшли в Білий дім. Перша леді стала тиснути на адміністрацію, щоб її представники звернули увагу на положення і афро-американців. Так, вона закликала до рівної заробітної платні, не зважаючи на расу чи прагнула

⁷⁹ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – p. 566.

⁸⁰ Там само, pp. 159-161.

упевнитись, що федеральний уряд надає рівномірно допомогу і організаціям, що опікуються правами афро-американців⁸¹.

Колонка «Мій день» дозволяла Елеонорі Рузвельт не тільки пробувати переконати населення відмовитись від сегрегації, а й доступно і поступово пояснювати свої позиції та важливість прийнятих нею дій. Так, ще однією подією, яка набула загальнонаціонального значення, стала відмова організації «Доньки американської революції» як власників Конституційного залу надати право виступати афро-американським артистам, зокрема Меріан Андерсон в 1938 році. Однією із обурених подібною політикою організації стала тодішня Перша леді, яка провела масштабну кампанію проти подібної дискримінації, і перше, що вона зробила – покинула лави організації. Елеонорі Рузвельт вдалося не тільки пригорнути увагу загалу, а й домогтися виступу співачки на сходах Меморіалу Лінкольна⁸².

Подібна діяльність Елеонори Рузвельт, яка проявлялась частіше як відкриті акції, але також був присутній і негласний вплив на адміністрацію президента, допомогла сформувати образ Першій леді як активного захисника громадських прав. І Елеонора Рузвельт усіяко намагалась підтримувати це реноме, і в жодному разі не задля власної репутації. Такою була її життєва позиція, і ставши Першою леді, вона використовувала своє положення та отримані нові можливості, інструменти задля сприяння досягнення рівності в епоху правової сегрегації.

Елеонора Рузвельт увійшла в історію Сполучених Штатів не просто як Перша леді країни, але і як самостійна громадська діячка. Вона змогла максимально реалізувати себе як дружина й мати шістьох дітей, встигаючи очолювати соціальні програми, приділяти час самонавчанню. Ці фактори вплинули на широку суспільну підтримку її діяльності й надзвичайну

⁸¹ Black A. Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / A. Black, M. Blinker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – pp. 52-52.

⁸² Там само, pp. 50-51.

популярність у США. Елеонора Рузвельт не займалась законотворчою діяльністю. Замість цього, вона твердо вірила в те, що пропонує людям інструменти, які їм необхідні для поліпшення власного життя.

Успіх подружжя полягав у їх партнерстві, яке після обрання Франкліна Рузвельта президентом у 1932 році набуло нового формату. Елеонора Рузвельт працювала над розширенням Нового курсу адміністрації президента, шляхом захисту прав жінок і афро-американців – тих станів населення, які від початку президентська програма не враховувала. За своєю сутністю, Новий курс - це програма відновлення економіки, проте завдяки Елеонорі Рузвельт Новий курс став програмою і соціального забезпечення. Перша леді виступала як таємна радниця президента, що за її наполяганням дозволяло втілювати у життя безпрецедентні реформи: чи то закон проти лінчування, чи то призначення на державні посади жінок. Завдяки своїй активній присутності в публічному житті, Першій леді вдалось стати символом боротьби жінок за власну незалежність і права, а також відзначитись прихильницею громадянських прав афро-американців в США. Елеонора Рузвельт була провідною фігурою еволюції інституту Першої леді, яка стала відомою завдяки власній громадській діяльності, а не просто роллю дружини президента та господині Білого дому.

РОЗДІЛ 2. Сприяння Елеонори Рузвельт формуванню трансатлантичного альянсу

Восени 1942 року Елеонора Рузвельт відправляється в турне у Велику Британію, щоб відвідати дислоковані там американські війська. Окрім того, президент поклав на дружину неофіційну місію – продемонструвати американську участь і єдність із воюючою країною, а також створити імідж США як країни-носія цінностей демократії. Спостерігаючи успіх Елеонори Рузвельт у новій ролі, після відвідування Сполученого Королівства в серпні-вересні 1943 року послідувала подорож до Тихоокеанського фронту, а у березні 1944 року – до країн Карибського басейну.

В цьому розділі буде проаналізовано, яким чином під час неофіційних поїздок Елеонори Рузвельт її громадсько-політична діяльність починає слугувати інтересам адміністрації, зокрема тим самим сприявши зміні іміджу США на міжнародній арені, а також суспільне сприйняття Першої леді США як і в середині власної держави, так і поза її межами. Подорожі стали частиною політичної тактики Франкліна Рузвельта щодо ролі США в побудові нового міжнародного миру, таким чином ставши першим досвідом його дружини як публічної дипломатки. Окрім того, що закордонні візити підготували Елеонору Рузвельт до її майбутньої дипломатичної діяльності в ООН, подорожі допомогли остаточно сформувати Першій леді своє бачення демократії і принципів, що повинні лежати в основі нового повоєнного порядку.

2.1. Елеонора Рузвельт в ролі емісара під час Другої світової війни

Щойно переобраний на безпрецедентний третій термін Франклін Делано Рузвельт, 29 грудня 1940 року звернувся до американської нації у черговій радіопромові «Бесіди біля каміна». Президент підняв питання про імператив участі США у Другій світовій війні і важливості предстати державі як

«арсеналу демократії»⁸³. Йшлося в першу чергу про необхідність забезпечення військових потреб країни, що чинить опір країнам Осі - Великій Британії. В США, де довгий час панували ізоляціоністські настрої, промова президента Рузвельта швидко увійшла в публічний дискурс, учасники якого сформували плюралізм думок щодо розвитку і масштабів американської участі у Другій світовій війні. В подальшому дискусія заклала підвалини розумінню ролі США у світі. Якщо президент пропонував радше стати державі «арсеналом демократії» через матеріальну допомогу союзникам, то Перша леді Елеонора Рузвельт вірила, що подібний образ США можуть набути завдяки просуванню демократичних цінностей у світі.

Друга світова війна остаточно утвердила віру Елеонори Рузвельт в демократію як запоруку миру, тому під час війни всі її зусилля були спрямовані на захист демократії. Завжди зорієнтована на захисті громадських прав всередині власної держави, Елеонора Рузвельт отримала можливість застосувати свій досвід поза межами США. Розуміючи, що становище окремих груп американського населення лише загострились із початком військових дій, а нагальні проблеми ще далекі від вирішення, Перша леді розглядала неофіційні поїздки в цей час і як можливість ознайомитись яким чином твориться демократія в інших країнах.

Коли у жовтні 1942 року подружжя Рузвельтів отримало запрошення від королівської родини Великої Британії відвідати їх країну, Елеонора відправилась туди без чоловіка із чітко визначеною місією⁸⁴. Поїздка мала сприяти розвитку англо-американським відносинам, і особливе значення відводилось Елеонорі, яка задля цього мала використати свою «дипломатичну магію», за влучним висловом Бланш Уїнсен Кук⁸⁵. Франклін вважав, що Елеонора має більше дізнатись, як британці протистояють

⁸³ U.S., Department of State, Publication 1983, Peace and War: United States Foreign Policy, 1931-1941 // Washington, D.C.: U.S., Government Printing Office, – 1943. – pp. 598-607.

⁸⁴ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – p. 238.

⁸⁵ Cook B. Eleanor Roosevelt: Volume 3, The War Years and After: 1939–1962 / Blanche Wiesen Cook. – New York: Penguin Random House, 2016. – p. 439.

військовим зусиллям противників, і відвідати дислоковані там американські війська⁸⁶. Візит Елеонори Рузвельт до Великої Британії планувався як неофіційний, однак усі почесті були збережені, а сама поїздка була організована військовим міністром і державним секретарем США. Таким чином, на думку Рафаелли Барітоно, поїздка може розглядатись як перший приклад інституційного оформлення і офіційного визнання дипломатичної ролі Першої леді⁸⁷.

Довгий час дипломатія розглядалась як практика, яку слід проводити приховано і лише з орієнтацією на «рівних»: взаємодіяти виключно з такими самими дипломатами та політиками⁸⁸. Проте вже на початку ХХ століття все частіше в дискурсі з'являється питання про важливість введення країнами публічної дипломатії. Інтерпретація терміну різнилась від контексту епохи. В 1940-ві роки термін «публічної дипломатії» ще не увійшов у лексикон, це сталося пізніше - в 1965 році завдяки американському дипломату Едмунду Галліону⁸⁹. Згідно з його визначенням, публічна дипломатія «займається питаннями впливу суспільних настроїв на формування та здійснення зовнішньої політики. Вона охоплює виміри міжнародних відносин за межами традиційної дипломатії; культивування урядами громадської думки в інших країнах; взаємодію приватних груп та інтересів в одній країні з іншою; звітність міністерства закордонних справ та її вплив на політику; спілкування між тими, чиєю роботою є спілкування, як дипломатів та іноземних кореспондентів; процес міжкультурних комунікацій»⁹⁰. Таке визначення не тільки хронологічно найбільш близьке до розглядуваного нами періоду 1940-

⁸⁶ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — pp. 238-239.

⁸⁷ Baritono R. «Mrs. Roosevelt Goes on Tour»: Eleanor Roosevelt's Soft Diplomacy During World War II / Raffaella Baritono // *Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen* / Raffaella Baritono., 2020. — p. 44.

⁸⁸ Helmers H. *Public Diplomacy in Early Modern Europe* / Helmer Helmers. // *Media History*. — 2016. — Volume 22. — p. 1.

⁸⁹ Там само, p. 1.

⁹⁰ Cull N. *Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase* / Nicholas J. Cull // *Routledge Handbook of Public Diplomacy* / Nicholas J. Cull. — New York: Routledge, 2020. — p. 13.

х років – початку становлення Елеонори Рузвельт як публічної дипломатки, але й близьке до тогочасного розуміння практики публічної дипломатії як спілкування з іноземною громадськістю, що з часів Другої світової війни ставало найбільш пріоритетним напрямком дипломатії США, хоча і не носило в той час відповідної назви.

Таким чином, Елеонора Рузвельт вкотре порушила традиційний образ Першої леді США, дебютувавши як публічна дипломатка, що в подальшому стає основним родом її діяльності. Американська преса відразу звернула увагу, що відхід від традицій не є чимось новим для Елеонори Рузвельт. *Washington Post* окрім цього підкреслила, що «не може бути жодних сумнівів, особливо серед її критиків, що вона є могутньою силою і що її поїздка до Англії, якою б “неофіційною” вона не була названа, матиме важливий політичний підтекст»⁹¹. Стівен Ерлі, прес-секретар Білого дому, підтвердив двозначність «неофіційного туру» газеті *The New York Times*: «коли місіс Рузвельт потрапить до Англії, головнокомандувач матиме дружину і чотирьох синів на службі»⁹².

Елеонора Рузвельт у радіопередачі ВВС мала нагоду заявити про більш високу місію, з якою здійснювала поїздку: «я усвідомлюю, що я тут як символ: символ, що представляє союзника, з яким народ Великої Британії радий воювати поруч, не тільки тому, що ми приносимо їм матеріальну силу, але й тому, що народи двох країн відчують, що вони борються за ті самі цілі - світ, який буде вільний від жорстокості, жадібності та гноблення»⁹³. Слугуючи цим цілям, Перша леді США під час подорожі Великою Британією, зустрічалась із американськими військовослужбовцями, прем'єр-міністром Черчілем, членами парламенту, королем Георгом VI і королевою

⁹¹ Baritono R. «Mrs. Roosevelt Goes on Tour»: Eleanor Roosevelt's Soft Diplomacy During World War II / Raffaella Baritono // *Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen* / Raffaella Baritono., 2020. – p. 44.

⁹² Mrs. Roosevelt breaks still more traditions. // *The New York Times*. – October 25, 1942. – p. 7.

⁹³ Eleanor Roosevelt Radio Broadcast from Liverpool, England 8 November 1942 [Електронний ресурс] // *The Eleanor Roosevelt Papers Project* – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/eleanor-roosevelt-radio-broadcast-liverpool-england>.

Слизаветою⁹⁴. У листах до чоловіка вона звітувала саме про ці аспекти її подорожі⁹⁵, однак в особистому щоденнику Елеонора Рузвельт зізнавалась, що поїздка дозволила їй побачити активну діяльність британських жінок під час військових дій, якою вона до цього могла захоплюватись лише читаючи про це⁹⁶. В поїзді по Великій Британії Елеонору Рузвельт супроводжувала Леді Стелла Рідінг – подруга з часів навчання в Еленнсвуді. Стелла Рідінг – засновниця британської благодійної організації «Жіночі волонтерські служби», що була створена з метою допомоги місцевій владі виконувати завдання цивільної оборони. Завдяки Стеллі Редінг, Першій леді було легше ознайомлюватись із вкладом британських жінок у військові дії, через широку доступність, що була їй надана.

Хоча війна дозволила розкрити потенціал Елеонори Рузвельт як публічної дипломатки, але в той самий час війна обмежувала її дії і слова як ніколи до цього. Перша леді опинилась у ситуації, де відбувалась боротьба за вираження своїх поглядів, проти дотримання позицій, що не суперечать адміністрації президента. Однак в умовах війни подібне здавалось неприйнятним і навіть небезпечним. Так, відвідуючи армійський табір у Ліверпулі, Елеонора Рузвельт приділила увагу становищу полку афроамериканських військ, так як перед від'їздом до Великої Британії мала свідчення про наростання расової напруженості, так як відношення до афроамериканців у цій державі було порівняно кращим. Тому, ще до своєї поїздки вона вбачала необхідність як мінімум провести бесіду із американськими офіцерами у Великій Британії, про що повідомила у листі до

⁹⁴ Det. E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — pp. 239-246.

⁹⁵ Див. напр. Eleanor Roosevelt to Franklin D. Roosevelt, October 25, 1942 [Електронний ресурс] // The Eleanor Roosevelt Papers Project – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/eleanor-roosevelt-franklin-d-roosevelt-october-25-1942>.

⁹⁶ Excerpts from the Eleanor Roosevelt's Diary, 26 October 1942 [Електронний ресурс] // The Eleanor Roosevelt Papers Project – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/diary-excerpts-1942>.

військового секретаря Генрі Стімсона⁹⁷. Генрі Стімсон звернувся до президента із проханням застерегти свою дружину від будь-яких публічних коментарів щодо «інакшого ставлення до афроамериканців у Сполученому Королівстві, аніж у США»⁹⁸. Розуміючи побоювання чоловіка і його військового секретаря, Елеонора Рузвельт лише зазначила про гідне становище полку афроамериканців⁹⁹.

Перша леді усвідомлювала яким чином її публічні коментарі відображаються на президенті США. Пізніше в автобіографії вона напише, що її чоловік «міг би бути щасливішим з дружиною, яка була абсолютно некритичною»¹⁰⁰. Перша леді й розуміла, що суспільство могло очікувати від неї покірливості і невтручання в деякі сфери. Це продемонструвала відставка Елеонори Рузвельт з Управління цивільної оборони – її критикували лише за участь в урядовій організації. У одній із щоденних колонок «Мій день» Елеонора замислюється про те, чи має дружина президента брати участь в житті держави, і якщо так, наскільки її дії мають узгоджуватись із офіційною позицією адміністрації президента. Незважаючи на те, що її перша та єдина державна посада не оплачувалась, Елеонора Рузвельт писала, що суспільство ще не готово «розглядати дружину будь-якого президента як окремого індивіда в уряді», адже «вона завжди має нести в собі уособлення впливу чи сили, яке виходить за рамки звичайного державного службовця»¹⁰¹. Виходячи з цього, Елеонора пропонувала «поступово приводити населення до

⁹⁷ Eleanor Roosevelt letter to Henry Stimson, September 22, 1942 [Електронний ресурс] // Hyde Park, New York: Franklin D. Roosevelt Presidential Library (LP-FDR). – Anna Eleanor Roosevelt Papers; General Correspondence – Режим доступу до ресурсу: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/ersel/ersel091.pdf.

⁹⁸ Goodwin D. K. No Ordinary Time: Franklin & Eleanor Roosevelt: The Home Front in World War II / Doris Kearns Goodwin., 2008. – p. 383.

⁹⁹ Roosevelt E. My Day, November 4, 1942 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1942&_f=md056333.

¹⁰⁰ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – p. 279.

¹⁰¹ Roosevelt E. My Day, February 23, 1942 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1942&_f=md056116.

розуміння, що людина, навіть якщо вона є дружиною президента, може мати незалежні погляди і їй потрібно дозволити висловлювати свою думку»¹⁰². Неготовність суспільства сприймати це була болісною для Елеонори Рузвельт, тому іноді їй доводилось стримуватись від публічних коментарів. Однак є приклади, коли їй вдавалось створити вдалий симбіоз, який поєднував її особисту думку і офіційну політику, що влаштовувало обидві сторони. Так, на початку 1940-х років Елеонорі Рузвельт вдалось поєднати власні пацифістські позиції із вимогами національної безпеки. Вона наголошувала на важливості більш широкої участі США у міжнародних справах. Ще з початку 1930-х років Елеонора Рузвельт виступала проти одностороннього роззброєння США¹⁰³. Ще тоді вона вважала, що в умовах війни військова готовність необхідна, виступала за вступ США до Ліги Націй та розглядала багатосторонню дипломатію як найбільш ефективний превентивний метод проти військових конфліктів, тому позиціонувала свої погляди і себе як «реалістична пацифістка»¹⁰⁴. Перша світова війна поставила урегулювання міжнародних суперечок шляхом перемовин центральним елементом в пацифістських переконаннях Елеонори Рузвельт. Однак коли безпосередньо постала небезпека війни, Перша леді була переконана, що США доведеться вступити у війну, тому що тоталітарні режими загрожують майбутній цивілізації¹⁰⁵. Таким чином, Елеонора Рузвельт змогла відстоювати власне уявлення про світ і водночас відповідати курсу держави.

¹⁰² Roosevelt E. My Day, February 23, 1942 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1942&_f=md056116.

¹⁰³ Berger J. A New Deal For The World: Eleanor Roosevelt And American Foreign Policy / Jason Berger // Social Science Monographs. – New York: Columbia University Press, 1981. – p. 4.

¹⁰⁴ Fazzi D. Eleanor Roosevelt's Peculiar Pacifism: Activism, Pragmatism, and Political Efficacy in Interwar America [Електронний ресурс] / Dario Fazzi // European journal of American studies. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11893>.

¹⁰⁵ Cook B. Turn Toward Peace: ER and Foreign Affairs / Blanche Wiesen Cook // Without Precedent. The Life and Career of Eleanor Roosevelt / Joan Hoff-Wilson and Marjorie Lightman., 1984. – p. 114.

Проте такого вдалого поєднання не завжди було можливим досягти, Першій леді необхідно було бути політично обережною та прагматичною заради чоловіка, іноді йдучи всупереч власним поглядам. Подібне сталося і під час поїздки до Великої Британії. Війна спричинила те, що питання, які найбільше її цікавили – становище афроамериканців, жінок і біженців під час війни, а також антиколоніальні рухи, здавалось невідповідним публічно висвітлювати. Саме тому говоримо про «м'яку дипломатію» Елеонори Рузвельт як частину публічної дипломатії під час Другої світової війни, що продемонструвала свою обмеженість під час спроби підняти Першою леді питання расової рівності у Великій Британії¹⁰⁶. «М'якій дипломатії» Елеонори Рузвельт була притаманна амбівалентність через розуміння важливості і необхідності узгодження її переконань із політичними реаліями.

Чергова трансформація ролі Першої леді США завдяки Елеонорі Рузвельт була помічена і наслідки її перших спроб як публічної дипломатки оцінені позитивно. Лист короля Георга VI до Франкліна Рузвельта через два місяці після поїздки підтверджує, що покладена на Першу леді негласна місія була виконана успішно: «зусилля наших двох країн, незалежно від того чи об'єднані вони, вже показали світові, що ми сповнені рішучості знищити ворогів цивілізації»¹⁰⁷. Чарлмерсу Робертсу, супроводжувачу Першої леді у турне, вдалось найкраще передати результати її роботи: «Місіс Рузвельт зробила найбільше задля того, щоб донести справжнє розуміння духу Сполучених Штатів до людей Великої Британії, ніж будь-який інший американець, який коли-небудь відвідував ці острови»¹⁰⁸.

Дебют Елеонори Рузвельт як публічної дипломатки у Великій Британії, і успіх, що прослідував за ним, укріпили віру подружжя в доцільність їх

¹⁰⁶ Baritono R. «Mrs. Roosevelt Goes on Tour»: Eleanor Roosevelt's Soft Diplomacy During World War II / Raffaella Baritono // Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen / Raffaella Baritono., 2020. – p. 69.

¹⁰⁷ George R.I. to Franklin Delano Roosevelt, 12 January 1943 [Електронний ресурс] // Franklin D. Roosevelt, Papers as President, Great Britain, Series 3 Box 36 – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fdrlibrary.marist.edu/resources/images/psf/psfa0350.pdf>. – p. 5.

¹⁰⁸ Lash J. Eleanor and Franklin / Joseph P. Lash. – New York: Smithmark, 1995. – p. 668.

плану. Тому незабаром розпочалась підготовка від'їзду Елеонори Рузвельт до Тихоокеанського фронту. Відвідування узбережжя було заплановано на серпень-вересень 1943 року. За цей час вона відвідала сімнадцять островів, а також Гаваї, Австралію та Нову Зеландію. Офіційна мета поїздки залишалась тією самою: пріоритети Франкліна – підтримати моральний дух солдат, пріоритети Елеонори – побачити роботу жінок у військовий час¹⁰⁹. Справа в тому, що її колонки про діяльність жінок у Великій Британії, зайнятих у військових діях, призвели до того, що Перша леді отримувала листи від жінок Австралії і Нової Зеландії із запрошенням подивитись як справляються вони. Тому вона відчувала необхідність зустрічі.

Перша леді була стурбована критикою на її адресу після візиту у Велику Британію і намагалась уникнути її в цей раз. Так, вона відправилась у поїздку без супроводжуючого, а кошти, отримані по приїзду за публікацію статей поділила між благодійністю і фондом Червоного Хреста. Тим не менш, це не позбавило її від спроб опозиції знайти привід для критики, яка часто сягала абсурду¹¹⁰. Президент Червоного Хреста запропонував Елеонорі Рузвельт подорожувати у якості делегата організації і тим самим допомогти, повідомлявши про ефективність роботи організації. Вона погодилась задля того, щоб бути корисною на фронті, а не заважати військовим діям. За те, що вона надягне форму Червоного Хреста, Перша леді піддається критиці. Елеонора Рузвельт приділяла увагу критиці лише з двох причин. По-перше, вона хвилювалась, що через неї намагаються завдати шкоди чоловіку. По-друге, у неї був страх, що подібні повідомлення применшують цінність будь-яких контактів, які вона могла налагодити під час поїздок¹¹¹.

¹⁰⁹ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 253.

¹¹⁰ Baritono R. «Mrs. Roosevelt Goes on Tour»: Eleanor Roosevelt's Soft Diplomacy During World War II / Raffaella Baritono // *Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen* / Raffaella Baritono., 2020. — p. 49-50.

¹¹¹ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — pp. 257.

Хоча Перша леді намагалась перебувати у поїзді у якості приватної особи, однак як і у Великій Британії, їй були надані усі почесті. Вона була прийнята австралійським парламентом, будучи другою представницею американської нації, після генерала Дугласа МакАртура¹¹². Сама Елеонора Рузвельт неодноразово наголошувала місцевим про свій приїзд не як офіційного посла і намагалась довести це на практиці¹¹³. Вражала її готовність, як представниці Рузвельта, відвідати місця нещодавніх боїв чи госпіталів. В свою чергу, Елеонору Рузвельт захоплювала діяльність жіночих організацій, які для неї стали проявом ідеалу роботи жінок під час війни, а тому і прикладом для власної країни¹¹⁴. Поруч, у приватних листах, Елеонора Рузвельт зазначала, як багато людей вона зустрічає і як багато їй доводиться говорити¹¹⁵ з групами людей «від маорі до пацієнтів лікарень, від високопоставлених офіцерів до місцевих жителів»¹¹⁶.

Друга військова поїздка Елеонори Рузвельт була більш виснажливою не тільки фізично, а й морально. Поїздка до Тихоокеанського регіону остаточно сформувала її позицію щодо цілей цієї війни - захисту демократії. Її промови в Австралії були спрямовані на донесення важливості продовжувати війну до перемоги. Вона усвідомила для себе цінність тих жертв під час війни задля отримання «мирного світу, в якому існує свобода

¹¹² Baritono R. «Mrs. Roosevelt Goes on Tour»: Eleanor Roosevelt's Soft Diplomacy During World War II / Raffaella Baritono // Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen / Raffaella Baritono., 2020. – p. 50.

¹¹³ Eleanor Roosevelt's Speech delivered in Canberra, Australia 4 September 1943 [Електронний ресурс] // The Eleanor Roosevelt Papers Project – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/speech-delivered-canberra-australia>.

¹¹⁴ Roosevelt E. My Day, September 9, 1943 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1943&_f=md056589.

¹¹⁵ Eleanor Roosevelt to Franklin D. Roosevelt, September 2, 1943 [Електронний ресурс] // The Eleanor Roosevelt Papers Project – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/eleanor-roosevelt-franklin-d-roosevelt-september-2-1943>.

¹¹⁶ Eleanor Roosevelt to Lorena Hickock, September 12, 1943 [Електронний ресурс] // The Eleanor Roosevelt Papers Project – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/eleanor-roosevelt-lorena-hickock-1>.

від страху як і перед агресією, так і перед потребою»¹¹⁷. Ця поїздка лише утвердила Елеонору Рузвельт як публічну фігуру та символ доброзичливої Америки, де президент дбає про захист не тільки власного народу, а й світу. Преса знову відзначить заслуги Елеонори Рузвельт: «вона говорить міжнародною мовою, кристалізуючи надії на майбутнє, будь вони американські, австралійські, британські чи інші; якби Сполучені Штати хотіли відправити в цю країну посла доброї волі, кращого вибору не можна було б зробити, якби ним не став сам президент»¹¹⁸. В перший тиждень вище керівництво не схвалювало перебування такої значної для США особи як Перша леді на Тихоокеанському фронті, вважаючи, що це буде нести лише одні незручності. Однак після поїздки, і солдати, і офіцери відзначали, що приїзд Елеонори Рузвельт мав лише користь, особливо для військових. Так, зустрічаючи супротив в першу чергу від адмірала Уільяма Голсі, вона була приємно здивована, коли адмірал змінив думку про її візит, зізнавшись пізніше, що йому «було соромно за свою первісну похмурість», адже «вона одна зробила більше добра, ніж будь-яка інша особа чи будь-яка група цивільних, що проходили через мій район»¹¹⁹. Один солдат в одному із госпіталів, що відвідувала Елеонор Рузвельт, описав значення її візитів як «вона була чимось... ніхто з нас не бачив Американську мати більше року»¹²⁰. Таким чином, якщо стратегія Елеонора Рузвельт у Великій Британії полягала в підтриманні свого реноме Першої леді, яка займається активно громадською діяльністю, то під час відвідування Тихоокеанського фронту вона переймає на себе образ матері, що стало ключем її успіху під час цієї поїздки.

¹¹⁷ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — pp. 261-262.

¹¹⁸ Lucas W. E. Good-will trail by Mrs. Roosevelt / W. E. Lucas. // *The Christian Science Monitor*. — September 15, 1943.

¹¹⁹ Lash J. *Eleanor and Franklin* / Joseph P. Lash. — New York: Smithmark, 1995. — P. 691.

¹²⁰ Goodwin D. K. *No Ordinary Time: Franklin & Eleanor Roosevelt: The Home Front in World War II* / Doris Kearns Goodwin., 2008. — p. 464.

Повернувшись до США, Елеонора Рузвельт зрозуміла, наскільки виснажливими були ці дві поїздки. Вони призвели на неї однозначне враження, а спогади і рефлексії над побаченим призведуть до глибокої депресії¹²¹. Стомлена поїздками і від пов'язаного з ними шквалу критики, все ж таки на прохання чоловіка вона наважується здійснити наступну подорож – до Карибського моря у березні 1944 року. Так само як і в попередні «візити доброї волі», Елеонора Рузвельт підбадьорювала дух солдат, до того ж в цей раз їй вдалось це зробити практичніше: так як регіон був не таким небезпечним з огляду військової стратегії, про приїзд Першої леді до країн Карибського басейну було повідомлено заздалегідь. Тому у бажаючих була змога через Першу леді передати їх послання, що в майбутньому вона сумлінно виконає, де це буде можливо¹²². Ця поїздка стала для Елеонори Рузвельт певним заспокоєнням, їй вдалось більше знайомитись із особливостями країн, крім того, не зважаючи на самотність і труднощі під час служби, морально їй було набагато легше підтримувати бадьорість військових США. Так як регіон не був в межах легкої досяжності ворога, зустріч із солдатами для неї не супроводжувалась хвилюванням, що будь-хто, з ким вона говорить, може більше не повернутись на Батьківщину¹²³. Під час подорожі до країн Карибського басейну, Елеонора Рузвельт переконала, що військові США справляються із одним із своїх обов'язків – налагоджують «кращі відносини для Сполучених Штатів на островах і на материку, щоб у нас були друзі, які допомагали б нам вирішувати наші проблеми сьогодення та майбутнього»¹²⁴. Зустрічаючись із пересічними солдатами, вона раділа, що

¹²¹ Goodwin D. K. No Ordinary Time: Franklin & Eleanor Roosevelt: The Home Front in World War II / Doris Kearns Goodwin., 2008. – pp. 467–469.

¹²² E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – p. 266.

¹²³ Roosevelt E. My Day, April 4, 1944 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1944&_f=md0567620.

¹²⁴ Roosevelt E. My Day, March 30, 1944 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1944&_f=md056758.

може бути корисною для них, а маючи офіційні зустрічі із місцевими чиновниками, раділа можливості «висловити добру волю нашого народу щодо наших південних сусідів»¹²⁵.

Отже, здійснюючи поїздки як представниця президента до Великої Британії, Тихоокеанського регіону і країн Карибського басейну, Елеонора Рузвельт змогла не лише справитись із основним покладеним на неї завданням – ознайомитись із становищем американських військ; вона представила новий образ США як доброзичливих по відношенню до союзників та своїх громадян, які жертвували своїм життям в ім'я свободи та демократії.

2.2. Бачення Першою леді ролі США в облаштуванні повоєнного світу

Подорожі під час Другої світової війни сприяли остаточному формуванню поглядів Елеонори Рузвельт щодо демократичного розвитку світу. Саме таким вона і бачила повоєнний міжнародний порядок. Тому вже спочатку війни подружжя Рузвельтів висловлювали конкретні та зважені ідеї щодо майбутнього облаштування світу. Конкретику і зваженість їх поглядам надавала давня та глибока прихильність пацифізму і захисту прав людини. Перебуваючи під впливом жахів Першої світової війни, Елеонора і Франклін кинули виклик ізоляціоністським настроям США, закликаючи населення і владні кола підтримати вступ держави до Ліги Націй. Хоча їм не вдалось переконати Конгрес США у важливості прийнятті того рішення, а Ліга Націй через десятиліття почала демонструвати свою недієздатність, подружжя продовжувало залишатись на позиціях міжнародного співробітництва. Вони твердо вірили в багатостороннє вирішення міжнародних протиріч шляхом дипломатії.

¹²⁵ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 267.

В міжвоєнні роки Елеонора Рузвельт почала розвивати ідею про те, що мир може бути заснований лише на рівних можливостях для усіх. Тому мир як цінність став для неї і політичною метою. Ретельно працюючи над просуванням миру, вона вирішила застосувати ті ж самі перевірені методи, які їй вдавались найкраще при просуванні політичних ініціатив – написання матеріалів та влаштування публічних заходів. Так, на початку 1935 року друком виходить книга «Чому війни мають припинитись», частиною якої стає стаття Елеонори Рузвельт із гучною назвою-відповіддю «Тому що ідея війни застаріла»¹²⁶. Намагаючись довести свій головний постулат, Перша леді акумулювала ідею, що Перша світова війна довела вперше в історії війн свою нерелевантність і неспроможність як засобу досягнення цілей. Проте, що цікаво, США, які не брали участь у війні, відводилась роль захисника демократії від деспотичних урядів, тому вони мають стати на чолі боротьби, «щоб покласти край всім майбутнім війнам»¹²⁷.

Ця місія США у повоєнному світі вперше формується Елеонорою Рузвельт в цій статті, але стає центральною лише під час Другої світової війни. Війна чітко розставила пріоритети і роль США у повоєнному облаштуванні світу. Елеонора Рузвельт сприйняла Другу світову війну як шлях до досягнення стійкого міжнародного миру, враховуючи помилки минулого. До неї приходять усвідомлення, що США «більше не ізольована нація, а частина сім'ї націй»¹²⁸. Подібна думка, що держава проживає трансформацію власної ролі для усього світу все частіше лунає і серед інших американських інтелектуалів, однак із різним розумінням, що буде отримувати від США «реципієнт». Засновник Times Генрі Люс вбачав в Другій світовій війні нові можливості для американського інтернаціоналізму першочергово через економічний вплив. На його думку, США після війни

¹²⁶ Roosevelt E. Because the war idea is obsolete / Eleanor Roosevelt // Why wars must cease / Eleanor Roosevelt. – New York: Macmillan Co., 1935. – pp. 21–29.

¹²⁷ Там само, р. 26.

¹²⁸ Roosevelt E. My Day, January 1, 1943 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1943&_f=md056383

буде пропагувати на інших континентах вільне економічне підприємництво, утворюючи нові ринки для американського бізнесу¹²⁹. Віце-президент США за часів третього президенства Франкліна Рузвельта, Генрі Уолліс, у відповідь редактору висловив своє бачення повоєнного світу, де не буде місця американській економічній гегемонії¹³⁰. Навпаки, він визначав місію США у застосуванні досвіду держави задля допомоги побудувати світ глобального співробітництва, а в пріоритеті буде не економічна галузь. Таким чином, в публічному дискурсі існувала згода, що США має боротись за демократію у світі, але не було згоди, за які цінності слід боротись. Терміни «демократія», «свободи», «американські цінності» були занадто гнучкими, що унеможливило прийти до єдиного розуміння.

Елеонора Рузвельт продовжувала наголошувати, що основою майбутнього непохитного миру мають стати основні права людини. Вона покладала відповідальність за їх дотримання на кожного американця, адже демократія, на її думку, має починатись всередині держави. Саме тому кожний громадянин США має працювати над забезпеченням «справедливості для всіх, гарантії певного рівня життя, визнання гідності та прав кожної людини незалежно від її раси, віросповідання чи кольору шкіри»¹³¹. Перша леді розуміла, що в них вже була невдала спроба побудувати мир. І її нація також несе тягар провини через недостатнє сприяння об'єднанню світу. Виступаючи в Канберрі під час своєї подорожі до Австралії в 1943 році, Елеонора Рузвельт у промові розмірковувала про задачі, що тепер стоять перед політичними лідерами і звичайними людьми, щоб запобігти повторенню помилок минулого. Тепер демократичному суспільству слід пройти чергове випробування: забути про себе і думати лише в глобальних категоріях, «думати про благо світу в цілому і своєю

¹²⁹ Luce H. The American Century / Henry R. Luce. // Life. – February 17, 1941. – pp. 61–65.

¹³⁰ Wallace H. A. The Price of Free World Victory / Henry Agard Wallace. // U.S. Government Printing Office. – 1942.

¹³¹ Roosevelt E. My Day, January 1, 1941 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1941&_f=md055775.

постійною активністю як громадян забезпечити, щоб ваші уряди дійсно представляли ваше мислення»¹³². Елеонора Рузвельт вбачала демократичне суспільство в двох категоріях – свободи і єдності як умови забезпечення майбутнього стабільного миру.

Багато ідей Першої леді вплинули на роздуми Франкліна про права людини як забезпечення майбутнього світового порядку. У січні 1941 року президент США окреслив чотири основні і універсальні свободи¹³³, що перегукуються із запропонованими Першою леді за кілька днів до цього своїх стрижнів збереження миру, якими мають послуговуватись люди в усьому світі. Свободи, виголошені Франкліном Рузвельтом, не лише стали символом ідеалів під час Другої світової війни, а й стали своєрідним маяком у захисті і збереженні прав людини як основи повоєнного світу. Перші дві свободи – свобода слова і свобода віросповідання, вже були закріплені в Конституції США. Третя - свобода від потреб, що розумілась як економічна стабільність, не могла не з'явитись у Рузвельта із його політикою «Нового курсу». Останньою категорією стала свобода від страху, що стала ідеологічною причиною появи ООН. Елеонора Рузвельт після смерті чоловіка переконалась, щоб усі чотири елементи знайшли вираз у Загальній Декларації прав людини, ставши її преамбулою.

Запропоновані Рузвельтом чотири свободи знайшли відображення в міжнародних конференціях, що відбулись під час і після Другої світової війни. Першим документом, що включив в себе ці універсальні принципи стала Атлантична хартія. Це були перші намагання президента втілити у життя вихід за межі економічного і політичного співробітництва. Негативні наслідки Першої світової війни призвели до розуміння, що США більше

¹³² Speech Delivered in Canberra, Australia, September 4, 1943 [Електронний ресурс] // The Eleanor Roosevelt Papers Project – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/speech-delivered-canberra-australia-1943>.

¹³³ Roosevelt F. Annual Message to Congress, January 6, 1941 [Електронний ресурс] / Franklin D. Roosevelt // Records of the United States Senate; National Archives. – 1941. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fdrlibrary.org/documents/356632/390886/readingcopy.pdf/42234a77-8127-4015-95af-bcf831db311d>.

виграють від співробітництва і інституційного порядку, аніж знову покинуть міжнародну арену. До того ж, багаторічна політика Рузвельта, спрямована на відхід від ізоляціонізму, вже не дозволяла це зробити. Але і відкрито заявити про створення міжнародної організації не здавалось можливим, так як можна було зустріти супротив з боку групи ізоляціоністів, які ще пам'ятали досвід Ліги Націй¹³⁴. Тому президент США уникав будь-якого формулювання, що могло хоча б натякнути на теоретичне інституційне оформлення. Тим не менш, Атлантичній хартії вдалось задати тон дискусіям щодо майбутнього вигляду повоєнного світу, а також паралельно стати концептуальною основою нового мислення про права людини. Перемовини між Вінстоном Черчілем і Франкліном Рузвельтом початок сучасної дипломатії, що орієнтована на світ і дбає про міжнародний імідж держави-учасника. Атлантична хартія стала відправною точкою для подальших міжнародних угод, які містили неодноразові посилання на хартію.

Після зустрічі «десь в Атлантиці», Рузвельт і Черчіль організували ряд зустрічей із лідерами інших країн, яких планували залучити до союзу. В Декларації Організації Об'єднаних Націй в першому пункті підписанти (представники 26 країн, які борються проти осі Рим-Берлін-Токіо) виражають свою підтримку Атлантичній хартії. Для цієї антиосьової коаліції Франклін Рузвельт придумав термін «Організація Об'єднаних Націй», що не претендував на асоціацію із військовим союзом, а також підкреслював єдність і спільність для досягнення поставлених цілей¹³⁵. Саме Декларація ООН 1942 року посприяла оформленню ще одного терміну, однак далеко не новому – «права людини». В цей час закріплюється за терміном визначення усіх свобод, які відрізняли союзників від їх тоталітарних супротивників¹³⁶. Сюди відносили традиційні політичні права, «чотири свободи» Франкліна Рузвельта, наділення фізичних осіб як суб'єктів правами і наголошення на

¹³⁴ Borgwardt E. A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights / Elizabeth Borgwardt. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007. – p. 24.

¹³⁵ Там само, p. 55.

¹³⁶ Там само, p. 53.

внутрішній і міжнародній важливості цих прав¹³⁷. Усі чотири групи продовжують залишатись в основі сучасної концепції терміну «права людини». На наступних зустрічах в Москві, Тегерані, Думбартон-Оксі і Ялті союзні держави лише засвідчували свою готовність підтримувати світовий порядок, де під сумнів буде поставлена легітимність самого стану війни. ООН не стала правонаступницею Ліги Націй, хоча запозичила від неї приклад структурного оформлення. Багато в чому формування ООН проходило всупереч процесу становленню Ліги Націй. Не останню роль в цьому відіграли США. Країна доклала багато зусиль для того, щоб до неї приєдналися всі провідні держави, і зажадала від усіх членів надати збройні сили, які втручатимуться у міжнародні кризи за необхідності. Це був урок, винесений із помилок функціонування організації-попередниці. Організація Об'єднаних Націй була створена 26 червня 1945 року, через півтора місяці після смерті президента Рузвельта. Хоча він не застав саме інституційне відкриття організації, але зробив під час війни одним із пріоритетів її створення задля збереження повоєнного світу без війн. Його дружина, в свою чергу, це розуміла: в одній із своїх промов, в 1946 році, вона зазначить, що керується словами чоловіка, який вважав, що після війни «всі наші зусилля повинні бути зосереджені на побудові організації, за допомогою якої всі люди могли б працювати заради миру»¹³⁸. Тому Елеонора Рузвельт після уходу з Білого дому наважується зробити тепер це справою свого життя, і не без задоволення, продовжує працювати на благо спадщини Франкліна Делано Рузвельта.

Для Елеонори Рузвельт створення Організації Об'єднаних Націй було вирішенням і її бачення повоєнної співпраці націй. Після смерті чоловіка у Елеонори були побоювання, що дух співпраці буде втрачений, тому вона

¹³⁷ Borgwardt E. *A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights* / Elizabeth Borgwardt. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007. – pp. 55–56.

¹³⁸ Roosevelt E. *Albert Hall Speech: January 17, 1946* / Eleanor Roosevelt // *The Eleanor Roosevelt Papers: Vol. I The Human Rights Years, 1945–1948* / Allida Black. – Charlottesville: University of Virginia Press, 2010. – p. 216.

закликала нинішніх причетних до організації американських делегатів дати зрозуміти їх колегам, що США уважно стежать за процесами, що відбуваються в ООН і планують надалі підтримувати курс президента Франкліна Рузвельта¹³⁹. Щоб зберегти мир, Елеонора Рузвельт вважала, що не має залишатись осторонь жодне з питань, які на перший погляд здаються неважливими. Так, нова організація мала охопити широкий спектр тем, що включали організацію повоєнної реабілітації, працевлаштування, освіту тощо¹⁴⁰. Особливу увагу вона приділяла останньому питанню, залишаючись переконаною, що освіта допомогла розв'язати війну в Європі, а тепер має змогу принести мир у майбутньому¹⁴¹. Її головним інтересом було побудувати організацію, яка була б максимально ефективною. Тому Елеонорою Рузвельт було за честь прийняти пропозицію бути залученою до ООН – організації, ідею створення якої подружжя плекало більше 10 років.

Прагнення Елеонори і Франкліна Рузвельт зробити США інтернаціональною державою підтримували не лише політичні еліти, а й пересічні представники населення вже на початок Другої світової війни вбачали в цьому необхідність. Для американської нації одним із уроків після Першої світової війни стали її наслідки, які призвели до Другої світової війни, тому здавалось логічним відмовитись від ізоляціонізму і сприяти підтриманню в подальшому миру, ставши повноцінним гравцем на міжнародній арені. Організація, до лав якої була зачислена Елеонора Рузвельт - Ліга виборниць, в 1946 році окреслює цю трансформацію так: «ще до того, як ця війна завершилась, ця нація вирішила, що сама вона не може забезпечити свою власну безпеку і що єдина можлива безпека полягала у відмови від старої організації світового порядку, який в свою чергу має бути

¹³⁹ Roosevelt E. My Day, April 25, 1945 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1945&_f=md000007.

¹⁴⁰ Там само.

¹⁴¹ Roosevelt E. My Day, May 23, 1944 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1944&_f=md056803.

перетворений в співпрацю національних держав для досягнення узгоджених цілей»¹⁴². Новий курс також приніс зміни в уявлення американців про здатність влади справлятися із проблемами саме завдяки широкомасштабним інституціональним реформам¹⁴³. Тому зокрема Франклін Рузвельт був наділений населенням США надзвичайною довірою у прийнятих ним ініціативах. Друга світова війна лише укріпила переконання американського суспільства у професійності і ефективності рішень, що приймала їх влада. Друга світова війна була причетна до кінця американського ізоляціонізму. Учасники військових дій обзавелись знаннями про різні країни і їх мешканців. Разом із цими уявленнями прийшов переніс акценту орієнтації лише на власну державу на орієнтацію на міжнародний рівень¹⁴⁴.

Елеонора Рузвельт поділяла бачення свого чоловіка щодо повоєнного світового порядку, заснованого на мирі та єдності, верховенстві закону та міжнародному співробітництві. Перша леді безперервно доносила до американського народу ідеї про світове співробітництво, щоб інтернаціоналізм став не тільки політично популярним, а й підтримувався суспільством. В багаточисельних виступах по радіо і телебаченню, в публічних лекціях і періодичних колонках, вона постійно нагадувала про кінцеву мету війни – створення кращого світу. Після смерті чоловіка, Елеонора присвятила 17 років свого життя підтриманню миру у світі, і доклала зусиль зробити світ таким, яким бачив його Франклін.

Міжвоєнні роки, на які припало інтелектуальне становлення Елеонори Рузвельт, стали роками і її перших політичних успіхів. В цей час особливу увагу вона приділяє міжнародному співробітництву задля збереження миру. Подорожі під час Другої світової війни лише остаточно переконують Першу

¹⁴² Memorandum. The United Nations: The Road Ahead. // National League of Women Voters. – 1946. – pp. 3–4.

¹⁴³ Borgwardt E. A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights / Elizabeth Borgwardt. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007. – p. 77.

¹⁴⁴ Там само, p. 79.

леді у необхідності створення потужних засобів для стійкого демократичного міжнародного порядку. Останній має базуватись на інструментах діалогу. Ідеали свободи і рівності мають стати в пріоритеті міжнародного захисту прав людини. Це стало основою її діяльності в ООН як публічної дипломатки США. Друга світова війна остаточно закріпила за Елеонорою Рузвельт репутацію лідерки в питанні підтримки миру і прав людини.

РОЗДІЛ 3. Відстоювання ліберального світового порядку на міжнародній арені в повоєнні десятиліття

У січні 1946 року Елеонора Рузвельт поїхала до Лондону як делегатка першого засідання Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. Після відкриття сесії, незабаром була створена Комісія з прав людини, яку очолила Елеонора Рузвельт. Протягом наступних двох років вона буде виконувати обов'язки в підкомітеті, до компетенції якого належить підготовка проекту Декларації прав людини. Робота в цій галузі дозволила Елеонорі Рузвельт координувати створення універсальних стандартів щодо прав людини в усьому світі, тим самим створивши для себе інтелектуальну основу демократичних цінностей. В цьому розділі буде продемонстровано не лише дипломатичні успіхи Елеонори Рузвельт, які дозволили уникнути глибоких розрад між колегами, що представляли свої нації, і як результат призвели до прийняття документу. Загальна Декларація прав людини остаточно закріпила віру Елеонори Рузвельт в ліберальні цінності, та як щира прибічниця ООН, вона відчувала відповідальність розповсюджувати випрацьовані принципи і за кордоном, і в себе вдома.

3.1. Загальна декларація прав людини: просування американського лібералізму

Демократичні погляди Елеонори Рузвельт повністю вкоренились в її баченні трансатлантичного співробітництва. Мотивована глибокою прихильністю миру і правам людини, вона з великою надією спостерігала, як її чоловік підтримує Організацію Об'єднаних Націй. Перша леді з нетерпінням чекала можливості супроводжувати Франкліна до Сан-Франциско, де представники п'ятдесяти однієї країни складатимуть проект Статуту ООН. Раптова смерть президента Рузвельта змусила його дружину стежити за подіями в ООН здалеку, слухаючи вступні сесії по радіо, читаючи новини та обмінюючись детальними листами з держсекретарем Едвардом Стеттініусом. Елеонора Рузвельт не мала чіткого уявлення, яким буде

подальший рід її занять, вона не бажала більше займати державні посади і відхиляла усі подібні пропозиції. Однак колишня Перша леді твердо була впевнена, що «її голос не зостанеться в тиші»¹⁴⁵.

Зважаючи на прихильність Елеонори Рузвельт міжнародному співробітництву, чинний президент Гаррі Трумен зробив їй пропозицію стати делегаткою США в ООН¹⁴⁶. Це призначення відповідало настроям, що були панівними в адміністрації президента і в Конгресі після Другої світової війни. США не планували відмовлятися від проголошеного минулим президентом Рузвельтом курсу на підтримання тісного міжнародного співробітництва. Закріплена за його дружиною слава активістки, яка опікувалась не менше чоловіка підтриманням трансатлантичного діалогу, робило її появу в ООН логічною через погляди, які вона відстоювала два десятиріччя. Поглиблення біполярного конфлікту в подальшому, змушувало адміністрацію відмовитися від ідеї інтернаціоналізму, якою її бачило подружжя. Усвідомлюючи це, Елеонора Рузвельт намагалась встигнути завершити спільну роботу, так як відчувала, що зовсім скоро можливостей задля цього може не з'явитись.

Увійшовши до ООН, вона не була впевнена в своїй новій ролі, будучи переконаною, що її значимість полягає лише у її статусі вдови Франкліна Рузвельта, який заклав підвалини для цієї організації, тому ця пропозиція не більше, аніж дань поваги¹⁴⁷. Однак такі переконання не завадили їй підійти з відповідальністю і серйозністю до нової посади. Будучи єдиною жінкою серед делегатів, вона відчувала зобов'язання в першу чергу перед іншими жінками бути корисною, адже в протилежному випадку, якби вона «як

¹⁴⁵ Roosevelt to Harold Ickes, May 26, 1945 / Allida Black // The Eleanor Roosevelt Papers: Vol. I The Human Rights Years, 1945–1948 / Allida Black. – Charlottesville: University of Virginia Press, 2010. – p. 36.

¹⁴⁶ Harry Truman to Eleanor Roosevelt, December 21, 1945 / Allida Black // The Eleanor Roosevelt Papers: Vol. I The Human Rights Years, 1945–1948 / Allida Black. – Charlottesville: University of Virginia Press, 2010. – p. 36.

¹⁴⁷ Roosevelt E. My Day, December 22, 1945. [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1945&_f=md000215.

особистість зазнала б невдачі, то це означало, що усі жінки зазнали невдачі»¹⁴⁸, а це позбавило би їх можливості служити державі в найближчому майбутньому. Крім того, що вона стала єдиною жінкою в делегації, вона була єдиною учасницею без профільної юридичної освіти і без вищої освіти як такої¹⁴⁹. Проте до того часу як вона пішла з Білого дому, в неї вже була впевнена репутація вправної полемістки, завзятої перемовниці, і щирої прихильниці інтересів ООН. Тому обрання Елеонори Рузвельт на посаду делегатки США в новоствореній організації було мотивовано не лише забезпеченням президенту її підтримки, а й аргументовано її колосальним досвідом, що мав стати у нагоді при виконанні обов'язків.

Погодившись стати делегаткою США, Елеонора Рузвельт з відчуттям страху відправилась 31 грудня 1945 року на відкриття першої сесії Генеральної Асамблеї ООН. В перший день її колеги обрали Елеонору Рузвельт представляти США в Третьому комітеті, що мав опікуватись соціальними, гуманітарними і культурними питанням. Делегати направили туди колишню Першу леді із впевненістю, що вона завдасть там найменше клопоту¹⁵⁰. Незабаром, на подив усіх причетних, їй довелося безпосередньо займатись питаннями, що давно перебували у сфері її інтересів: біженці, переозброєння, освіта і права людини. Ті делегати, хто був налаштований скептично проти її призначення, позбавились критичності по відношенню до Елеонори Рузвельт, коли питання біженців опинилось центральним на Лондонській конференції. Ніхто з присутніх не міг дати ради Радянському Союзу, представники якого домагались ухвалення репатріації усіх біженців. В американській делегації ніхто не міг вести полеміку, бо не існувало інструкцій від Держдепартаменту, до того ж ніхто не був ознайомлений із темою. Ніхто, окрім Елеонори Рузвельт, яка не тільки змогла аргументувати позицію США як надання біженцям право вибору повертатись чи ні, а й

¹⁴⁸ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 305.

¹⁴⁹ Там само, p. 299.

¹⁵⁰ Там само, p. 303.

довести цю позицію до перемоги на голосуванні, незважаючи на усі затягування з боку СРСР¹⁵¹.

У лютому, після завершення засідання Генеральної Асамблеї Економічна і Соціальна Рада ООН призначила Елеонору Рузвельт та ще 8 осіб до складу Комісії з прав людини. На відміну від інших комісій, делегати обирались виходячи із їх особистих заслуг, незалежно від їх національної приналежності. Такому складу було доручено працювати в трьох етапах: спочатку підготувати попередню декларацію без обов'язкової юридичної сили, після представити проект угоди для підписання всіма державами-членами ООН, і в останню чергу визначити механізм правозастосування¹⁵². Поетапна робота була необхідна як і для подальшого полегшення проведення дискусій, так і для того, щоб конгрес США в якому домінували ізоляціоністи, схвалили подібний міжнародний документ. Політика часів холодної війни часто загрожувала зірвати процес розробки і прийняття Декларації. Тому Елеонора Рузвельт використала усі доступні їй шляхи – колонки, промови, статті, приватні розмови, радіопередачі, листування – усе, щоб американці взяли на себе відповідальність світового лідерства. За її переконанням, американці мають засвоїти, що «вони залежать від решти світу, а решта світу від них»¹⁵³. При чому відповідальність покладалась не лише на правлячі кола, а й на пересічного громадянина США: «американець, який подорожує за кордон, є послом не лише Сполучених Штатів, а й концепції демократії... Куди б він не пішов, після його відходу, про Америку та демократію будуть думати з більшою чи меншою повагою»¹⁵⁴.

В умовах поляризованого світу, Елеонорі Рузвельт довелось прикласти усі зусилля, щоб довести універсальність для всіх країн принципів, які мали

¹⁵¹ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 308.

¹⁵² Glendon M. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. — New York: Random House, 2001. — p. 87.

¹⁵³ Black A. Introduction to Tomorrow is Now / Allida Black. — New York: Penguin Books, 2012. — p. 31.

¹⁵⁴ Roosevelt E. Book of Common Sense Etiquette / Eleanor Roosevelt. — New York: Macmillan, 1962. — p. 206.

лежати в основі Декларації. Тому було важливим зробити постулати настільки фундаментальними, щоб жодна країна не змогла від них відректись публічно. Усвідомивши, що головною перешкодою є позиція Радянського Союзу (а точніше найчастіше її відсутність), Елеонорі Рузвельт мимоволі довелося стати воїном Холодної війни, де права людини стали зброєю.

Перший проект Декларації прав людини був представлений на зустрічі в Женеві наприкінці 1947 року, де відразу були виявлені головні питання по яким розходились делегати. Дуже швидко стало зрозуміло, що важлива не лише суть проголошених статей, а й мова, в яку несвідомо вбудовані упередження. Коли делегати відкрили проект і поглянули на першу статтю, де йшлося «усі люди браття. Вони наділені від природи розумом і совістю. Вони народжуються рівними у гідності та правах»¹⁵⁵ - це викликало відразу палкі дискусії. Лунали пропозиції замінити слова «від природи» на «своїм Творцем», посилаючись на американську Декларацію незалежності¹⁵⁶. Більшість делегатів відкинули цю поправку на тій підставі, що посилення на Бога підірвуть універсальність документа. Радянська сторона вважала взагалі не прописувати дану статтю, щоб не «захарашувати документ беззмистовними твердженнями, і не важливо, чи вони взяті з французької філософії вісімнадцятого століття, чи з Біблії»¹⁵⁷. На цьому претензії до першої статті не вичерпались. Існувала незгода щодо англійського терміну «men»: хоча в англійській мові термін включає і жінок, і чоловіків, у представниці Індії Ганси Мехта були занепокоєння щодо можливої інтерпретації проголошених прав лише для чоловіків через дане слово¹⁵⁸.

¹⁵⁵ Black A. *Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights* / A. Black, M. Binker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – p. 169.

¹⁵⁶ Glendon M. *A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights* / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001. – p. 90.

¹⁵⁷ Schabas W. *Summary Record of the Thirty-Fourth Meeting of the Commission on Human Rights, Second Session, December 12, 1947 (Document E/CN.4/57) – Article 1* / William A. Schabas // *The Universal Declaration of Human Rights: The Travaux Préparatoires* / William A. Schabas. – New York: Cambridge University Press, 2013. – p. 1255.

¹⁵⁸ Там само, p. 1255.

Формулювання було виправлено вже при остаточному проекті, де англійське слово «men» було замінено на більш універсальне «human». Самі довгі дискусії стосувались питання про те, яким чином сформулювати соціальні і економічні права. Проблема полягала в розходженнях між розвинутими державами та державами, що розвиваються. Для останніх громадянські і політичні права мали менше значення, ніж соціальні та економічні. Тому диспути були зосереджені на проблемі їх реалізації. Елеонора Рузвельт почала із схвалення цих «нових» прав в цілому, нагадавши, що Декларація не має юридичної сили. Статті з 21 до 25 стали втіленням економічної програми Франкліна Рузвельта, тому Елеонора зробила заяву Генеральній Асамблеї, що США підтримують і «виступають за включення економічних і соціальних прав в Декларацію»¹⁵⁹. Під час розробки документу, Комісії довелося розглянути безліч конституцій та правових договорів. Окрім Декларації незалежності США та Білля про права, група розглянула Атлантичну хартію, виступи Франкліна Рузвельта та аналогічні документи військового часу. Щоб розширити своє уявлення про індивідуальні та політичні права, Комісія розглянула ряд документів країн Латинської Америки, відзначивши низку відмінностей від європейської традиції¹⁶⁰.

Завдяки дипломатичним якостям Елеонори Рузвельт як перемовниці, робота Комісії просувалась швидко. Женевський проект був готовий для відправки усім державам-членам для отримання рекомендацій і коментарів до наступних зборів комітету в травні 1948 року у Нью-Йорку. Зауваження були отриманні від 13 делегатів, що представляли свої країни; здебільшого вони виражали занепокоєння щодо сумісності їхнього власного національного законодавства з певними частинами Декларації¹⁶¹. Найбільш

¹⁵⁹ Summary Record of Thirty-Eighth Meeting of the Commission on Human Rights, Second Session, December 15, 1947 (Document E/CN.4/SR.38) – p. 8.

¹⁶⁰ Black A. Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / A. Black, M. Blinker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – p. 148.

¹⁶¹ Glendon M. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001. – p. 107.

довготривалі і ретельні обговорення відбулись на третій та останній сесії комісії з прав людини. Саме там були прийняті до уваги правки, які відображають погляди урядів, що зробили свій внесок в формулювання Декларації. Так, наполегливість латиноамериканських делегатів призвела до того, що знову були узяті до уваги висловлені і відкинуті раніше зауваження до статей, тим самим додавши значні корективи у документ¹⁶². Індія відіграла ключову роль у просуванні принципу рівності, особливо щодо жінок. Делегати з Філіппін і Китаю сприяли прописуванню в Декларації права на їжу та одяг як основні потреби людини (стаття 25)¹⁶³. Радянський Союз за широкої підтримки багатьох країн відстоював соціальні та економічні права. Лише наведені приклади демонструють як представники інших культур змінювали документ, тим самим зробивши його основною моделлю для обговорень прав людини у сучасному світі. Ні американський, ні радянський документ не змогли б домогтися консенсусу з боку Організації Об'єднаних Націй.

Майже після року роботи, за два дні до завершення паризької сесії, 10 грудня 1948 року Генеральна Асамблея проголосувала за прийняття Загальної декларації прав людини. Першою право голосу отримала Бірма – країна проголосувала «за». Остаточний підрахунок продемонстрував, що 48 країн проголосували вслід за Бірмою «за» проти восьми «утриманих». Представники Гондурасу та Ємену були відсутні. Серед утриманих країн були усі члени радянського блоку (Білоруська і Українська РСР, Російська РФСР, Чехословацька Республіка, Польська Народна Республіка та СФР Югославія), Південна Африка, Саудівська Аравія¹⁶⁴. Жодна країна не проголосувала проти Декларації прав людини.

¹⁶² Glendon M. The Forgotten Crucible: The Latin American Influence on the Universal Human Rights Idea / Mary Ann Glendon. // Harvard Human Rights Journal, vol. 16. – 2003. – p. 35.

¹⁶³ Waltz S. Reclaiming and rebuilding the history of the Universal Declaration of Human Rights / Susan Waltz. // Third World Quarterly Vol. 23, No. 3. – June, 2002. – p. 444.

¹⁶⁴ Glendon M. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001. – pp. 169-170.

Елеонора Рузвельт для себе розуміла, що прийняття Декларації остаточно не завершило її боротьбу. В своїй колонці вона напише, що сподівається по поверненню додому «присвятити себе діям, а не розмовам»¹⁶⁵. Назрівало ще більше неприємностей, ніж вона уявляла. 30 грудня 1952 року новообраний президент США Дуайт Ейзенхауер прийняв прохання Елеонори Рузвельт про відставку із Комісії по права людини, подякувавши за її службу¹⁶⁶. У листі своєму другу Бернарду Баруху, вона пов'язує своє рішення піти у відставку із приходом нового президента, так як із президентом Труменом вона мала інші відносини: «оскільки президент завжди радий був зустрітися зі мною, я могла дискутувати з ним наприкінці кожної зустрічі чи будь-якої місії, яку я виконувала; це було б неможливо з генералом Ейзенхауером, оскільки я майже не знаю його, і оскільки я не належу до партії, яка буде при владі»¹⁶⁷. Окрім того, із настанням Холодної війни вона мала побоювання, що ООН стане інструментом американської пропаганди, а не майданчиком для діалогу, як вона того бажала. Незабаром після інавгурації Ейзенхауера в січні 1953 року новий держсекретар Джон Фостер Даллес оголосив про зміни в зовнішній політиці: США більше не братимуть активну участь у роботі Комісії з прав людини над юридично обов'язковою конвенцією¹⁶⁸. Тим не менш, Елеонора Рузвельт вважала Загальну декларацію прав людини одним із найважливіших вкладів у покращення повоєнного світу, а своє членство в американській делегації ООН самим продуктивним і вагомим етапом свого життя. Хоча вона не приймала участь у фактичному створенні Декларації, важко уявити, як

¹⁶⁵ Roosevelt E. My Day, November 11, 1948 [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/displaydoc.cfm?_y=1948&_f=md001121.

¹⁶⁶ Glendon M. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001. – p. 204.

¹⁶⁷ Baritono R. «We must have eagle eyes»: Eleanor Roosevelt, the United Nations and the World Trips of the 1950s / Raffaella Baritono // Beyond the Nation: Pushing the Boundaries of U.S. History from a Transatlantic Perspective / Raffaella Baritono. – Turin: Otto editore, 2013. – p. 85.

¹⁶⁸ Glendon M. A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001. – p. 205.

документ міг би бути завершений без її керівництва, завдяки якому проект просувався уперед.

3.2. Роль Елеонори Рузвельт у стратегії публічної дипломатії США на початку Холодної війни

Участь США у Другій світовій війні змінила державу і її націю, збільшивши роль федерального уряду в житті громадян і утвердивши США як лідера нового міжнародного порядку. Передбачивши подібні перспективи, президент Франклін Рузвельт вирішив врахувати американські цінності і майбутні трансформації, що будуть спричинені війною. Тому у своїй промові про чотири свободи для людства президент вирішив переформулювати основні ідеї, що лежали в основі Нового курсу, водночас розширивши його рамки до світових масштабів, відповідно завершуючи проголошення кожної зі своїх чотирьох свобод фразою «скрізь у світі»¹⁶⁹.

Глобалізація Нового курсу призвела до того, що повоєнний світ ґрунтується на чотирьох свободах Франкліна Рузвельта. Його смерть не призвела до відмови США від них, радше навпаки: новий президент Гаррі Трумен вирішив подбати про те, щоб ці принципи лягли в основу нового міжнародного порядку. Його рішення призначити колишню Першу леді Елеонору Рузвельт в ООН розглядалось скоріше як символічний жест, зважаючи на прихильність нової адміністрації баченню Франкліна Рузвельта розвитку міжнародної організації. Окремо враховувалось, що його вдова намагалась відкрити перспективу Нового курсу для всього світу¹⁷⁰. Саме тому Декларація прав людини, прийнята під її егідою, є розширенням принципів чотирьох свобод та Атлантичної хартії.

Однак яким би символічним чи політичним не було призначення Елеонори Рузвельт на посаду американського делегата в ООН, воно стало

¹⁶⁹ U.S., Department of State, Publication 1983, Peace and War: United States Foreign Policy, 1931-1941 // Washington, D.C.: U.S., Government Printing Office, – 1943. – pp. 598-607.

¹⁷⁰ Дет.: Borgwardt E. A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights / Elizabeth Borgwardt. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007.

свідченням того, що нова адміністрація намагається продовжувати проводити обережну публічну дипломатію. Її заслужена популярність як ліберальної демократки робила її ідеальним кандидатом для делегації в очах як і американської громадськості, так і світової спільноти. Подібне опікування адміністрацією Трумена суспільною думкою робить призначення Рузвельт актом публічної дипломатії¹⁷¹.

Визначення «публічної дипломатії» Едмунда Галліона наведене в попередньому розділі, включає в себе аспекти «згори» і «знизу»¹⁷². Рафаелла Барітоно пропонує розглядати повоєнну діяльність Елеонори Рузвельт саме як публічну дипломатію «знизу», спираючись на тісні відносини із громадськими організаціями, які вдалось зберегти Першій леді і після уходу з Білого дому. Таким чином, як стверджує Барітоно, визначення дипломатія «знизу» відображає ту роль, яку Елеонора Рузвельт взяла на себе, «озвучуючи вимоги громадянських асоціацій та пересічних громадян»¹⁷³.

Перед від'їздом на першу сесію Генеральної Асамблеї ООН в Лондон, Елеонора Рузвельт зв'язалась із лідерами громадянських асоціацій, запропонувавши їм надати їй свої пропозиції щодо важливих питань, за які вони виступають¹⁷⁴. Це було не так складно зробити, зважаючи, що вона протягом тривалого часу була почесним членом або лідером ряду організацій¹⁷⁵, і часто залишалась з їх керівництвом у товариських відносинах. Короткий огляд вхідної кореспонденції Елеонори Рузвельт після

¹⁷¹ Baritono R. Eleanor Roosevelt at the United Nations: «Diplomacy from Below» and the Search for a New Transatlantic Dialogue [Електронний ресурс] / Raffaella Baritono // European journal of American studies [Online]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11920>.

¹⁷² Sautman B. Public Diplomacy from Below: The 2008 «Pro-China» Demonstrations in Europe and North America / B. Sautman, L. Ying. – Los Angeles: Figueroa Press, 2011. – P. 12.

¹⁷³ Baritono R. Eleanor Roosevelt at the United Nations: «Diplomacy from Below» and the Search for a New Transatlantic Dialogue [Електронний ресурс] / Raffaella Baritono // European journal of American studies [Online]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11920>.

¹⁷⁴ Baritono R. «We must have eagle eyes»: Eleanor Roosevelt, the United Nations and the World Trips of the 1950s / Raffaella Baritono // Beyond the Nation: Pushing the Boundaries of U.S. History from a Transatlantic Perspective / Raffaella Baritono. – Turin: Otto editore, 2013. – pp. 70-71.

¹⁷⁵ Детальніше: там само, р. 68.

її призначення свідчить, що багато американських активістів виявили ентузіазм від її перебування на цій посаді. Так, активістка Дороті Белланка привітала її з новою посадою телеграмою, висловивши переконання, що це призначення «є гарантією того, що американська делегація буде наполегливо боротися за принципи загального миру та дружби між народами»¹⁷⁶. У дописі *Washington Daily News* журналіст Томас Стокс дійшов висновку, що Елеонора Рузвельт «можливо, краще, ніж будь-яка інша людина, може стати представницею маленьких людей цієї країни і, насправді, усього світу. Вона була їхньою лідеркою. Вона говорила за них, коли це вимагало сміливості. Краще за інших вона відчуває їх і їхні проблеми, незважаючи на різні верстви, з яких вони походять. Вона має їхню впевненість. Вона знає про їхню потребу та прагнення до миру та безпеки в їхньому житті, і знає, що з ними відбувається під час депресій і війн, які ООН має на меті ліквідувати»¹⁷⁷. Ці повідомлення говорять про сильне бажання громадських організацій використати можливість приймати участь у спільній роботі з ООН завдяки Елеонорі Рузвельт. Якщо для неурядових організацій така практика була новою, то Рафаелла Барітоно вважає, що Елеонора Рузвельт на новій посаді продовжувала використовувати ті методи, якими послуговувалась будучи Першою леді. На думку дослідниці, Елеонора Рузвельт в ООН намагалась «стати мостом між політичною владою та громадянським суспільством»¹⁷⁸. Таким чином, відносини із громадськими асоціаціями ставали важливими для демократичного відновлення міжнародного порядку.

¹⁷⁶ Fazzi D. Eleanor Roosevelt and the Anti-Nuclear Movement: The Voice of Conscience (The World of the Roosevelts) / Dario Fazzi. – Palgrave Macmillan, 2016. – p. 38.

¹⁷⁷ Там само, p. 29.

¹⁷⁸ Baritono R. Eleanor Roosevelt at the United Nations: «Diplomacy from Below» and the Search for a New Transatlantic Dialogue [Електронний ресурс] / Raffaella Baritono // European journal of American studies [Online]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11920>.

Елеонора Рузвельт була рада отримати новий шанс розповсюджувати ідею демократії¹⁷⁹. Важливу роль для неї тут відігравали радіомовлення і її колонки в пресі. Скорочення бюджету програми «Голос Америки» викликало обурення Елеонори Рузвельт на Конгрес, який не опікувався цією формою публічної дипломатії. Вона була переконана, що лише військові витрати не зможуть переконати людей прийняти демократичні принципи¹⁸⁰. В своїй колонці від 9 травня 1947 року вона виразить своє непокоєння: «зростає відчуття, що наші представники в Конгресі готові надати кошти на військову опозицію комунізму, але не бажають надавати кошти на поширення інтелектуального розуміння демократії. Але якщо ми не хочемо бачити, як наші сини знову йдуть на війну, ми повинні поширювати розуміння цінності нашого способу життя і нашого типу правління»¹⁸¹. На інтелектуальне розповсюдження демократії у суспільства дійсно був попит. Радник місії США при ООН Джеймс Хайд у конфіденційному меморандумі від 15 травня 1952 року повідомляв, що Елеонора Рузвельт закликала Держдепартамент докласти всіх зусиль, щоб «поінформувати громадську думку», так як виходячи з того, що «її листи за останні місяці зросли втричі, це свідчить про стурбованість багатьох людей, яких потрібно запевнити щодо корисності того, що роблять США в цій галузі»¹⁸².

Проте найбільш ефективною і впливовою формою публічної дипломатії для Елеонори Рузвельт виявилась можливість комунікувати із людьми безпосередньо під час своїх подорожей. Поглиблення Холодної війни

¹⁷⁹ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 334.

¹⁸⁰ Luscombe A. *The Great National and Transnational Communicator: Eleanor Roosevelt's Use of Radio to Promote Peace and Understanding* / Anya Luscombe // *Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen* / Anya Luscombe. — Palgrave Macmillan, 2020. — p. 25.

¹⁸¹ Roosevelt E. *My Day, May 9, 1947* [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // *The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition*. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: https://www2.gwu.edu/~erpapers//myday/displaydocedits.cfm?_y=1947&_f=md000647.

¹⁸² Baritono R. «We must have eagle eyes»: Eleanor Roosevelt, the United Nations and the World Trips of the 1950s / Raffaella Baritono // *Beyond the Nation: Pushing the Boundaries of U.S. History from a Transatlantic Perspective* / Raffaella Baritono. — Turin: Otto editore, 2013. — p. 75.

спричинило витіснення питань інтернаціоналізму поза питання комунізму і демократії. Однак Елеонора Рузвельт намагалась підтримувати трансатлантичний діалог. Саме тому, у перерві між двома сесіями Асамблеї ООН, вона вирішує відправитись у подорож в країни Близького Сходу і Азії із цією місією. Вона розуміла, що її поїздки можуть розглядатись як політичні, однак вирішила не відмовлятися від них, прийнявши на початку 1952 року ряд запрошень від інших країн. Одним із них стало запрошення відвідати Індію від прем'єр-міністра країни Неру¹⁸³. Державний департамент вирішив додати до цієї поїздки зупинки в Бірмі, Індонезії і Пакистані. Але на цьому перелік країн, який планувала відвідати Рузвельт не вичерпувався. Її давній колега з Комісії прав людини Чарльз Малік, запропонував їй відвідати деякі арабські країни¹⁸⁴. Так як у Елеонори Рузвельт вже були плани відвідати Ізраїль у пам'ять після її відвідування таборів єврейських біженців в Німеччині, то до цієї країни за проханням Маліка були додані подорожі в Ліван, Сирію і Йорданію. Як зазначив Дін Ачесон президенту Трумену в меморандумі від 10 квітня 1952 року, «прийом її візитів, за винятком її перебування в Ізраїлі та частково в Лівані, був чемним, але дуже холодним»¹⁸⁵. Прийняття Рузвельт в Пакистані та Індії було набагато теплішим, за винятком студентського протесту, який відбувся, коли їй присудили почесний ступінь в Аллахабаді¹⁸⁶.

Те, що вдалось Елеонорі Рузвельт винести з цих подорожей, це розуміння того, який об'єм роботи західному світу доведеться подолати. Вона усвідомила, що поки що США змогло запропонувати незахідному

¹⁸³ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 324.

¹⁸⁴ Там само, p. 325.

¹⁸⁵ Baritono R. «We must have eagle eyes»: Eleanor Roosevelt, the United Nations and the World Trips of the 1950s / Raffaella Baritono // *Beyond the Nation: Pushing the Boundaries of U.S. History from a Transatlantic Perspective* / Raffaella Baritono. — Turin: Otto editore, 2013. — p. 81.

¹⁸⁶ E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 332.

суспільству лише матеріальні цінності, не маючи змоги передати духовні¹⁸⁷. Єдине, що її тішило, то це те, що власні духовні основи США виражені у Загальній декларації прав людини, і це є ключем для кращого розуміння Сходу і його людей.

Після відставки з посади в ООН, Елеонора Рузвельт пропонує навесні 1953 року свої послуги Американській асоціації сприяння ООН¹⁸⁸. Останні 10 років її життя були присвячені цій організації, що працювала над забезпеченням підтримки ООН в США. Маючи більше вільного часу, вона погоджується направитись далі у Японію, щоб подивитись яким чином жінки країни функціонують в умовах демократії, до якої Японія прийшла за доволі короткі терміни. Ця країна була особливою для візиту, хоча б з огляду на те, що Елеонора Рузвельт розглядала американську владу як окупаційну, а демократичний устрій нав'язаним. П'ять тижнів перебування Елеонори Рузвельт в Японії підштовхнули до роздумів щодо універсальності демократії в країнах сходу¹⁸⁹.

Покинувши Японію наприкінці червня, Елеонора продовжила рух на захід, зупиняючись у Гонконгу, Таїланді, Бірмі, Індії, Туреччині, Греції, Югославії, Австрії, Франції та Англії. Цю подорож вона назве «довгою дорогою додому»¹⁹⁰. В перший день свого перебування у Гонконзі, вона поїхала на кордон із КНР, де мала змогу поспілкуватись із біженцями звідти. Подальше повернення на захід і зупинки в країнах були переважно короткими пересадками, як то в Стамбулі і Нью-Делі, коли представники посольства та місцевого самоврядування зустрічали її в аеропорту. Під час більш тривалих зупинок вона мала можливість зустрітись з місцевою пресою, з друзями та представниками вищої влади. Так, вона провела декілька днів в оточенні королівської родини Греції. Головною метою довгої поїздки додому

¹⁸⁷ E. Roosevelt. The Autobiography of Eleanor Roosevelt / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. — p. 333.

¹⁸⁸ Там само, p. 333.

¹⁸⁹ Там само, pp. 338-339.

¹⁹⁰ Там само, p. 342.

був візит до Югославії, де Елеонора Рузвельт мала змогу взяти інтерв'ю у Йосипа Броза Тіто. Вона визнавала, що демократична філософія не придатна наразі для системи, яка розвивалась в Югославії. Після повернення до США, Елеонора Рузвельт опублікує інтерв'ю, однак зазначить, що «Югославія Тіто, незважаючи на розрив з Радянським Союзом, залишається частиною комуністичного світу. Давайте не обманювати себе тим, що вона співчуває чи розуміє нашу систему вільного підприємництва. Але також не будемо настільки одержимі словами, щоб нехтувати значенням Югославії для нас як могутнього ворога радянського імперіалізму, який є найбільшою загрозою для нашого вільного світу»¹⁹¹.

Офіційно у цих поїздках Елеонора Рузвельт не займала позицій Державного департаменту США, але деталі її поїздки постійно узгоджувалися із ним. До того ж, під час подорожей, вона листувалась із президентом Труменом, таким чином надсилаючи звіти щодо своїх поїздок¹⁹². Для Елеонори Рузвельт важливість зв'язку із громадськими асоціаціями і суспільством була обов'язковим атрибутом її роботи в ООН і за межами організації протягом 1950-х років. Будівання подібних діалогів стало частиною публічної дипломатії США часів Холодної війни. До своєї офіційної посади члена делегації США в ООН та голови Комісії з прав людини Елеонора Рузвельт додала неофіційне звання публічної дипломатки, яка просуває ідеали ООН. Останнє реноме закріпиться за нею до кінця її життя.

Протягом наступних 17 років після уходу із Білого дому, Елеонора Рузвельт перетворилася на «першу леді світу». Тепер вона відігравала

¹⁹¹ Roosevelt E. Why Are We Cooperating with Tito? / Eleanor Roosevelt // *Courage in a Dangerous World: The Political Writings of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Roosevelt. – New York: Columbia University Press, 1999. – p. 212.

¹⁹² Див. наприклад: Eleanor Roosevelt to Harry Truman, March 7, 1952 / L. Schlup, D. Whisenhunt // *It seems to me: selected letters of Eleanor Roosevelt* / L. Schlup, D. Whisenhunt., 2005. – P. 173-174.; Eleanor Roosevelt to Harry Truman, November 6, 1952 / там само, 2005. – p. 180.

важливу роль не лише в американській політиці, а й у міжнародних справах. Її призначення в ООН стало додатковою можливістю для неї розповсюджувати демократичні цінності, зробивши демократію більш інклюзивною. Із наростанням міжнародної напруженості в рамках біполярного конфлікту, тісна і тривала взаємодія Елеонори Рузвельт із невідомими організаціями і громадськістю, стало частиною американської публічної дипломатії. Це дало їй можливість продовжувати робити те, що вона робила будучи Першою леді – підтримувати зв'язок із суспільністю, коли остання, в свою чергу, мала новий інструмент розмови із владою.

З часів Другої світової війни Елеонора Рузвельт усвідомлювала, що не лише політичні і дипломатичні зв'язки формують трансатлантичний діалог. Окрім того, вона вірила, що таким чином неможливо переконати пересічних людей у перевагах демократично-ліберальної моделі. Окрім засобів масової комунікації, вона вирішує відправитись знову у турне, щоб заохочувати громадськість сприймати ідеалам західної демократії. Хоча поїздки похитнули віру Елеонори Рузвельт в універсальність демократичної ідеї, вона не відмовляється від неї і продовжує просувати ООН навіть після уходу із установи. Її зусилля з публічної дипломатії стануть прикладом для державних службовців, і залишать відбиток на трансатлантичних відносинах.

ВИСНОВКИ

Елеонора Рузвельт стала широковідома як Перша леді США, яка перебувала на цій посаді найдовше – протягом чотирьох термінів президенства Франкліна Делано Рузвельта. Однак найбільш продуктивним періодом свого життя вона вважала повоєнний, коли її було визнано поборницею міжнародних прав людини, зокрема в ролі голови комітету, що розробив Загальну декларацію прав людини, а пізніше завдяки своїм закордонним подорожам як прихильниці ООН. Подібна концентрація Елеонори Рузвельт на міжнародних справах була наслідком її досвіду в якості публічної дипломатки в серії поїздок під час Другої світової війни. Її закордонні візити пов'язують між собою різні аспекти її кар'єри: боротьба за права жінок і афроамериканців, демократія, міжнародне співробітництво. Погляди на ці питання відточувались роками її багатого досвіду, який вона набула протягом свого публічного життя. Без цього неможливо уявити Елеонору Рузвельт як ту політичну силу, яка розширювала межі суспільних упереджень на будь-якій посаді, що їй доводилось займати.

Заміжжя Елеонори Рузвельт з її кузеном Франкліном Рузвельтом, спричинило бурхливе занурення Елеонори Рузвельт в політичне життя країни. Якщо спочатку вона цікавиться політикою на правах дружини сенатора, то початок Першої світової війни активізує її самостійну громадсько-політичну діяльність. Однак справжнє усвідомлення Елеонорою Рузвельт своїх прерогатив як дружини політика прийшло лише після 1921 року, коли її чоловік захворів на поліомієліт. Розуміючи, що Франклін Рузвельт деякий час не зможе бути присутнім в публічному житті, вона вирішує зайняти цю нішу, розпочавши відточування своїх професійних навичок і вибудовування зв'язків серед однодумців. Протягом 1920-х років майбутня Перша леді займалась питаннями, в основному пов'язаними з расовою і гендерною проблемами в США. Ці питання стали для неї центральними і під час перебування у Білому домі. Розуміючи, що Новий

курс не задовольняє потреби жінок і афроамериканців, вона вирішила взяти на себе відповідальність вступити у боротьбу за громадянські права.

Елеонора Рузвельт була плідною письменницею, журналісткою, теле- та радіо-ведучою, її медіа-платформи мали великий успіх як в США, так і за їх межами. Однак саме подорожі закордон сформували її міжнародну репутацію і сприяли укріпленню її ролі посередника між владою і пересічною громадськістю. Подорожі були в цілому безпрецедентними для Першої леді, а власне для Елеонори Рузвельт вони стали важливими не лише для власної автономії, а й для політики, яку впроваджував її чоловік як президент. Її численні дипломатичні візити до іноземних країн відображались в публічній сфері США, тим самим розширили охоплення американської публічної дипломатії, відповідаючи пізнішій термінології, наданій Едмундом Галліоном в середині 1960-х років. Дипломатичні зусилля Елеонори Рузвельт і взаємодія з іноземною громадськістю під час поїздок в роки Другої світової війни стали для неї першим випробуванням себе в ролі публічної дипломатки. Першою міжнародною місією стало турне до Великої Британії. Закріплена за Елеонорою Рузвельт репутація поборниці свободи, рівноправ'я, справедливості, сприяла сприйняттю її як символу тих цінностей, заради захисту яких велася війна. Державний департамент США, зважаючи на успіх дипломатичного дебюту Першої леді, протягом 1943-1944 років організує план для відвідування нею країн південної частини Тихого океану та Карибського басейну. У виступах, які супроводжували її візити, як представниця президента вона наголошувала на необхідності і важливості облаштування повоєнного світового устрою. Перша леді добре усвідомлювала свою роль у стратегії уряду США щодо публічної дипломатії. Коли її чоловік опікувався успіхами «жорсткої сили», тобто здобутками на фронті, перед Елеонорою Рузвельт було поставлене завдання підтримувати військові зусилля шляхом представлення образу США як держави-захисника демократії, яка під їх керівництвом має лягти в основу майбутнього міжнародного порядку.

Друга світова війна сприяла тому, що Елеонора Рузвельт почала розглядати демократію ширше, а права людини глобальніше. Чим більше Елеонора Рузвельт подорожувала, тим більше вона переглядала свої погляди і бачення світу. Але незмінним залишалось її прагнення просування чотирьох свобод, проголошених її чоловіком як основу для успішного становлення демократії. Елеонора Рузвельт була переконана, що громадянське суспільство має взяти на себе відповідальність побудови нового демократичного порядку, саме тому їй було важливим переконати в цьому пересічних людей, зробивши розуміння демократії більш інклюзивним за межами США. Із наростанням міжнародної напруженості в рамках біполярного конфлікту, подібні прагнення Елеонори Рузвельт просувати переваги американського бачення лібералізму закордоном, починають все більше слугувати інтересам адміністрації президента США, в кінцевому рахунку ставши частиною «м'якої сили» як основного напрямку зовнішньої політики в перші роки після Другої світової. В розумінні Елеонори Рузвельт, «м'яка сила» була тим необхідним і ефективним інструментом для боротьби із пропагандою СРСР, тому вона вважала за необхідне долучитись до цієї боротьби, зробивши зокрема права людини одним із головних інтересів міжнародної спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Джерела

1.1. Опубліковані:

1. Black A. *Courage in a Dangerous World: The Political Writings of Eleanor Roosevelt* / Alida M. Black. – New York: Columbia University Press, 1999. – 362 p.
2. E. Roosevelt. *The Autobiography of Eleanor Roosevelt* / Eleanor Anna Roosevelt. — New York: Harper, 1961. – 454 p.
3. *It seems to me: selected letters of Eleanor Roosevelt* / [edited by Leonard C. Schlup and Donald W. Whisenhunt]. – Lexington: The University Press of Kentucky, 2005. – 304 p.
4. Memorandum. *The United Nations: The Road Ahead.* // National League of Women Voters. – 1946. – 4 p.
5. *Proceedings of the Conference on emergency needs of women: Federal Emergency Relief Administration, Monday, November 20, 1933, the White House, 1933.* – 48 p.
6. Roosevelt E. *Because the war idea is obsolete* / Eleanor Roosevelt // *Why wars must cease* / Eleanor Roosevelt. – New York: Macmillan Co., 1935. – pp. 20-29.
7. Roosevelt E. *Book of Common Sense Etiquette* / Eleanor Roosevelt. – New York: Macmillan, 1962. – 500 p.
8. *The Eleanor Roosevelt Papers: Vol. I The Human Rights Years, 1945–1948* / Allida Black. – Charlottesville: University of Virginia Press, 2010. – 1200 p.
9. U.S., Department of State, Publication 1983, *Peace and War: United States Foreign Policy, 1931-1941* // Washington, D.C.: U.S., Government Printing Office, – 1943. – pp. 598-607.
10. Wallace H. A. *The Price of Free World Victory* / Henry Agard Wallace. // U.S. Government Printing Office. – 1942. – 37 p.

11. White W. A Man Called White: The Autobiography of Walter White / Walter White. – Athens: The University of Georgia Press, 1995. – 392 p.
12. William A. Schabas // The Universal Declaration of Human Rights: The Travaux Préparatoires / William A. Schabas. – New York: Cambridge University Press, 2013. – p. 1255.

1.2. Періодика

13. 17 Jobless Women Enter New Camp. // The New York Times. – June 11, 1933. – p. 1.
14. 90 Women Now at Relief Camp. // The New York Times. – June 28, 1933. – p. 9.
15. Jobless Women's Camp Opened by U.S. at Bear Mt. // Daily News. – June 2, 1933.
16. Lucas W. E. Good-will trail by Mrs. Roosevelt / W. E. Lucas. // The Christian Science Monitor. – September 15, 1943.
17. Luce H. The American Century / Henry R. Luce. // Life. – February 17, 1941. – pp. 61-65.
18. Mrs. Franklin D. Roosevelt. I Want You to Write Me / Eleanor Roosevelt. // Woman's Home Companion. – August 1933. – p. 4.
19. Mrs. Roosevelt breaks still more traditions. // The New York Times. – October 25, 1942. – p. 7.
20. Roosevelt E. Defense and Girls / Eleanor Roosevelt. // Ladies Home journal. – May 1941. – №58. – pp. 25-87.

1.3. Джерела в електронному форматі

21. Eleanor Roosevelt letter to Henry Stimson, September 22, 1942 [Електронний ресурс] // Hyde Park, New York: Franklin D. Roosevelt Presidential Library (LP-FDR). – Anna Eleanor Roosevelt Papers; General Correspondence – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fdrlibrary.marist.edu/resources/images/ersel/ersel091.pdf>.
22. George R.I. to Franklin Delano Roosevelt, 12 January 1943 [Електронний ресурс] // Franklin D. Roosevelt, Papers as President, Great

- Britain, Series 3 Box 36 – Режим доступу до ресурсу:
http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/psf/psfa0350.pdf.
23. Roosevelt E. My Day [Електронний ресурс] / Eleanor Roosevelt // The Eleanor Roosevelt Papers Digital Edition. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/browsebyyear.html>
24. Roosevelt F. Annual Message to Congress, January 6, 1941 [Електронний ресурс] / Franklin D. Roosevelt // Records of the United States Senate; National Archives. – 1941. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fdrlibrary.org/documents/356632/390886/readingcopy.pdf/42234a77-8127-4015-95af-bcf831db311d>.
25. Roosevelt F. Annual Message to Congress, January 6, 1941 [Електронний ресурс] / Franklin D. Roosevelt // Records of the United States Senate; National Archives. – 1941. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.fdrlibrary.org/documents/356632/390886/readingcopy.pdf/42234a77-8127-4015-95af-bcf831db311d>.
26. The Eleanor Roosevelt Papers Project [Електронний ресурс] // George Washington University – Режим доступу до ресурсу: <https://erpapers.columbian.gwu.edu/online-editions>.
27. Universal Declaration of Human Rights [Електронний ресурс] // United Nations Web Sites – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

2. Література

2.1. Монографії, збірки статей

28. Berger J. A New Deal For The World: Eleanor Roosevelt And American Foreign Policy / Jason Berger // Social Science Monographs. – New York: Columbia University Press, 1981. – 177 p.
29. Black A. Fundamental Freedoms: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights / A. Black, M. Blinker. – Brookline: Facing History and Ourselves National Foundation, 2010. – 280 p.

30. Borgwardt E. *A New Deal for the World: America's Vision for Human Rights* / Elizabeth Borgwardt. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007. – 437 p.
31. Cook B. *Eleanor Roosevelt, Volume 1: 1884-1933* / Blanche Wiesen Cook. – London: Penguin Books, 1993. – 587 p.
32. Cook B. *Eleanor Roosevelt: Volume 2, The Defining Years, 1933–1938* / Blanche Wiesen Cook. – New York: Viking Penguin, 1999. – 736 p.
33. Cook B. *Eleanor Roosevelt: Volume 3, The War Years and After: 1939–1962* / Blanche Wiesen Cook. – New York: Penguin Random House, 2016. – 688 p.
34. Cull N. *Routledge Handbook of Public Diplomacy* / Nicholas J. Cull. – New York: Routledge, 2020. – 503 p.
35. Engel J. *The Four Freedoms: Franklin D. Roosevelt and the Evolution of an American Idea* / Jeffrey A. Engel. – New York: Oxford University Press, 2016. – 232 p.
36. Fasce F. *Beyond the Nation: Pushing the Boundaries of U.S. History from a Transatlantic Perspective* / Ferdinando Fasce. – Turin: Otto editore, 2013. – 325 p.
37. Fazzi D. *Eleanor Roosevelt and the Anti-Nuclear Movement: The Voice of Conscience (The World of the Roosevelts)* / Dario Fazzi. – Palgrave Macmillan, 2016. – 252 p.
38. Fazzi D. *Eleanor Roosevelt's Views on Diplomacy and Democracy: The Global Citizen* / D. Fazzi, A. Luscombe. – Palgrave Macmillan, 2020. – 232 p.
39. Glendon M. *A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights* / Mary Ann Glendon. – New York: Random House, 2001. – 368 p.
40. Goodwin D. K. *No Ordinary Time: Franklin & Eleanor Roosevelt: The Home Front in World War II* / Doris Kearns Goodwin. - Simon & Schuster, 2008. – 771 p.

41. Hoff-Wilson J. Without Precedent. The Life and Career of Eleanor Roosevelt / Joan Hoff-Wilson and Marjorie Lightman. - Indiana University Press, 1984. – 266 p.
42. Kearney J. Anna Eleanor Roosevelt: The Evolution of a Reformer / James Kearney. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1968. – 332 p.
43. Kennedy D. The American People in World War II: Freedom from Fear / David M. Kennedy. – New York: Oxford University Press, 2003. – 528 p.
44. Kornbluh J. Sisterhood and Solidarity: Workers' Education for Women, 1914–1984 / J. Kornbluh, M. Frederickson, 1984. – 372 p.
45. Lash J. Eleanor and Franklin / Joseph P. Lash. – New York: Smithmark, 1995. – 1056 p.
46. Morsink J. The Universal Declaration of Human Rights : origins, drafting, and intent / Johannes Morsink. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1999. – 396 p.
47. Sautman B. Public Diplomacy from Below: The 2008 «Pro-China» Demonstrations in Europe and North America / B. Sautman, L. Ying. – Los Angeles: Figueroa Press, 2011. – 78 p.
48. Ware S. Beyond Suffrage: Women in the New Deal / Susan Ware. // Cambridge: Harvard University Press. – 1981. – 216 p.

2.2. Статті

49. Beasley M. Eleanor Roosevelt: First Lady as Radio Pioneer / M. Beasley, P. Belgrade. // Journalism History. – 1985. – pp. 42-45.
50. Beasley M. Eleanor Roosevelt's Vision of Journalism: A Communications Medium for Women / Maurine H. Beasley // Presidential Studies Quarterly, Vol. 16, No. 1 / Maurine Beasley, 1986. – (The Media and the Presidency). – pp. 66-75.
51. Beasley M. The Press Conferences of Eleanor Roosevelt / Maurine H. Beasley. // Association for Education in Journalism and Mass Communication. – 1983. – pp. 2-32.

52. Glendon M. The Forgotten Crucible: The Latin American Influence on the Universal Human Rights Idea / Mary Ann Glendon. // Harvard Human Rights Journal, vol. 16. – 2003. – pp. 27-39.
53. Glendon M. The Rule of Law in the Universal Declaration of Human Rights / Mary Ann Glendon. // Northwestern Journal of International Human Rights. – 2004. – №2. – pp. 2–19.
54. Helmers H. Public Diplomacy in Early Modern Europe / Helmer Helmers. // Media History. – 2016. – Volume 22. – pp. 1-20.
55. Johnson G. M. The Contributions of Eleanor and Franklin Roosevelt to the Development of International Protection for Human Rights / Glen M. Johnson. // Human Rights Quarterly, Vol. 9. – 1987. – №2. – pp. 19–48.
56. Kahramanidis J. The She-She-She Camps of the Great Depression / Jane Kahramanidis. // History Magazine. – 2008. – pp. 13-16.
57. Seeber F. «I Want You to Write to Me»: The Papers of Anna Eleanor Roosevelt / Frances M. Seeber. // Prologue. – 1987. – №2. – pp. 94-105.
58. Waltz S. Reclaiming and rebuilding the history of the Universal Declaration of Human Rights / Susan Waltz. // Third World Quarterly Vol. 23, No. 3. – June 2002. – pp. 437-448.

3. Електронні ресурси

59. Baritono R. Eleanor Roosevelt at the United Nations: «Diplomacy from Below» and the Search for a New Transatlantic Dialogue [Електронний ресурс] / Raffaella Baritono // European journal of American studies [Online]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11920>.
60. Cooper M. Reframing Eleanor Roosevelt's Influence in the 1930s Anti-Lynching Movement around a «New Philosophy of Government» [Електронний ресурс] / Melissa Cooper // European journal of American studies. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11914>.

61. Fazzi D. Eleanor Roosevelt's Peculiar Pacifism: Activism, Pragmatism, and Political Efficacy in Interwar America [Электронный ресурс] / Dario Fazzi // European journal of American studies. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://journals.openedition.org/ejas/11893>.
62. First Lady Biography: Eleanor Roosevelt [Электронный ресурс] // National First Ladies' Library – Режим доступа до ресурсу: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=33>.